

**MAGYARORSZÁGI SZERB NEMZETISÉGI
SZÍNHÁZ**

Radoslav Zlatan Dorić

CSODA A RONDELLÁBAN

- Egy rém hazafias színdarab –

2004. nyarán

Bačko Gradište – Beograd – Budapest

SZEREPOSZTÁS:

JOAKIM VUJIĆ, *tanító és író*
BALOGH JÁNOS, *híres magyar színész és író*
BALOGH JÚLIANNA, *János húga, színésznő*
FEHÉR TOMI, *díszlet- és jelmeztervező, színész és zenész*
LÁZÁR ATYA, *a szentendrei parókia lelkésze*
MILOVAN VIDAKOVIĆ, *szerb regényíró*
KATALIN ASSZONY, *a pesti szerb elit gyöngyszeme*
JEKATERINA DAVIDOVIĆ, *színésznő, főszereplő*
JÁNOS, *a Magisztrátus képviselője*
PETAR TRIFIĆ, *tanuló, szereplő*
JEFTIMIJ STOJADINOVIĆ, *tanuló, szereplő*
STEFAN DILBER, *szereplő*

A történet 1813. augusztus 24-én, késő délután,
valamint az esti órákban játszódik Budapesten,
a Magyar színi társulat színpadán,
a RONDELLÁBAN

A színpadon, a Kocebu „Szajkó” című darabjához állították fel a színpalakat: a háttérben tenger, egy halászgunyhó, halászhálók, varsa és egy csónak látható.

Balra és jobbra két szép, előkelő mediterrán ház erkélyekkel, ajtókkal és ablakokkal. Mindegyik előtt egy-egy pad van felállítva.

Néhány hangszer és a színpadi effektusokhoz szükséges kellékek, valamint egyéb apró kellékek szanaszét a színpadon.

A háttérben Balogh Júlia és István összeolvasnak, gesztikulálnak – egyértelműen szerepet gyakorolnak; ők, valamint Joakim és Tomi már részlegesen jelmezbe beöltöztetve: tizennyolcadik századi divatos viseletben.

Joakim idegesen sétál fel-alá a előszínpadon, nem énekel.

Oldalt, Milován Vidákovity nekitámaszkodva a díszes főbejáratnak.

Tomi elkezdi gitár kíséretében énekelni a felvezető dallamot. Balogh Julianna és István csatlakoznak, vigyázzállásban, mintha a himnuszt énekelnék.

FELVEZETŐ DAL

Drága népem, büszke szerb testvérem
nyisd ki szíved, szemeidet
szépségedről híres, tisztességes polgáruram
valódi csoda tárul eléd.

Hadd lássa Pest, hadd lássa a nagyvilág
szerb színházunk első repülését.
Hadd lássa mindenki, az egész világ
csoda fog történni – csoda a Rondellában!

Szálljon ki, ma, szerb színházunk
első fecskéje a nagyvilágba,
szemeitek előtt született színházunk,
csoda fog történni a Rondellában.

Ha elveted a magot – valami kikel,
Indulj el szerb testvérem – valahová megérkezel.
Egész Európa hallani fog rólunk,
mire képes a szerb, mit tud a szerb
Európa csak ránk vár
szólíts, Európa
érkezik a szerb.
Itt a színház, itt a színház, itt a színház!
Jövünk!

Csoda a Rondellában!
Csoda a Rondellában!

TOMI

(erős magyar akcentussal) No, Joakim uram? Így jó lesz?

JOAKIM

(elmerengve) Há? Ja, igen, igen! Lehet! Jó lesz, tökéletes. Csodálatos!
Köszönöm, Tomi!

VIDÁKOVITY

Nem túloztad el, egy kicsit azzal az Európa ránk vár résszel?

JOAKIM

Nem bizony, Milován. Nagy nap ez a szerb nemzet számára, de Európa számára is!

BALOGH

(tökéletes szerb kiejtéssel) És te, Joakimocskám, miért nem énekelsz?

JOAKIM

Hej, kedves Balogh barátom! Hogy énekelhetnék? Hiszen zúg a fülem. Se nem hallok, se nem látok! Teljesen tönkre megyünk!

TOMI

No, no! Fel a fejjel, Vujity uram! Nem szabad ilyen komolyan venni a színházat. Énekeljen!

JOAKIM

Még hogy énekelni! Hiszen most lenne a főpróbánk, a színészeknek pedig, még nyoma sincs... Ti hárman elegen vagytok ... Épp szépen énekeltek.

VIDÁKOVITY

Az nem fog menni, Vujity komám. Ha már egyszer összetákoltad ezt az ostoba dalocskát, akkor neked is énekelned kell.

JÚLIA

(Szintén enyhe magyar akcentussal) Jól mondja Vidákovity úr. Nem helyes, hogy az első szerb színházi előadás tiszteletére íródott ódát... valódit... velünk, szereplőkkel ... valódiakkal ... csak Magyarok énekeljék.

VIDÁKOVITY

Köszönöm, Julianna. Tehát?

JOAKIM

(Idegesen) Rendben ... énekelni fogok ... mindannyian énekelünk majd. Te pedig, Milován, ehhez az én .. hogy is nevezted, ostoba dalocskámhoz ... hozzáírhatnál ... Jézusom, hogy is hagyhattam ki!

VIDÁKOVITY

Mond csak, nyugodtan. Hozzáírok. *(Tomira néz)* Ha még nem késő...

TOMI

Nem, nem késő! Van még elegendő idő mindenre. A színház egy csoda - csak adjatok szavakat, és megszületik a dal. Amíg a színházat Isten is, ördög is támogatja, addig minden lehetséges.

VIDÁKOVITY

És mi lenne az a nagyon fontos, amit kifelejtettél?

JOAKIM

A történelem ...A mai nap történelmi jelentősége ... mondd azt, hogy... de valahogy szerényen ... hogy én, Joakim Vujity, ma este, 1813. augusztus huszonnegyedikén, itt, a pesti Rondellában, belépek a történelembe ... méghozzá direkt! A szerb színház történelmébe.

VIDÁKOVITY

És persze, szerényen?!

JOAKIM

Nagyon szerényen ... Te értesz hozzá, regényíró vagy! Szerényen, és valahogy alázatosan, hogy én vagyok a szerb színház atyja... Persze, jövődöbéli atyja ... amennyiben a szerbeknek, és a színházunknak is lesz jövője ... Igen! Ez az, amit hiányolok, ezt kell hozzá írnod! De szerényen!

BALOGH

Csak lassan ... Lassan a testtel, Joakim! Ki a szerb színház atyja, mit fecsegsz itt össze-vissza? Ezt itt mind mi csináltuk, Tomi, Júlia, én ... Te itt csak egy inas vagy ... csak mi - magyarok - vagyunk hivatásosak. Ha te vagy az atyja – akkor én mi vagyok?

VIDÁKOVITY

Hát, valószínűleg az anyja.

JOAKIM

(Balogh felé) No, no, Pista, légy szerény! Nem fogsz talán te lenni a szerb színház atyja ... jó, jó, lehet, hogy én csak egy inas vagyok ... amatőr ... egyenlőre ... de szerb vagyok ... És csak szerb lehet az atyja, érted?

JULIA

Szerepelt már, valaha, Vujity úr?

JOAKIM

Soha! De az én agyamból pattant ki ez az ötlet ... Én nyújtottam be a kérvényt a Magisztrátushoz ... Én kértem tőled segítséget ... szerepléshez toboroztam a szerb diákokat ... biztattam őket, instruáltam, oktattam ...

TOMI

Látom, hogy összetoboroztad! Most hol vannak?

BALOGH

Tényleg, most már végső ideje, hogy megjelenjenek...legalább egyszer el kellene játszani azokat a jeleneteket, amelyeket eddig soha nem próbáltuk!

JÚLIA

Pontosan. Ti pedig itt arról vitatkoztok, hogy ki lesz a szerb színház anyja, és ki az apja.

JOAKIM

Jaj, Juliska, nem kell rögtön felkapni a vizet... Én azt csak úgy mondtam ... Ez a mi, hogy is mondjam, szerb gyarlóságunk: szeretünk bekerülni a történelembe!

VIDÁKOVITY

Még hozzá direkt!

JOAKIM

Miért is ne? Ki más, ha nem én?!

TOMI

(rendezi a díszletet) Összeszedem ezeket ... Hátha mégis megjelennek azok a te színész – diákjaid.

VIDÁKOVITY

És én mit csináljak?

BALOGH

Semmit. Írja hozzá, amit kell – és juttassa be Joakimot a történelembe.

VIDÁKOVITY

Még hozzá direkt! És mit szólnak hozzá, ha elintézném, hogy ő legyen egyben a szerb színház atyja és anyja?

BALOGH

Pompás! Legyen...

JOAKIM

Na jó... most ne... én csak ...a jövőre tekintettel ... talán a szerbeknek is lehet jövője... mint más népeknek is, hát nem, Milován?

VIDÁKOVITY

Dehogyan nem! Hogy milyen lesz – azt csak a Jóisten tudja; talán amelyet megérdemelnek. Nos, akkor próbáljak valamit hozzáírni?

JÚLIA

(nevetve) Hát persze, uram, próbáljon. Ennél rosszabbat – mint amit ő írt – már úgysem tud hozzáírni.

TOMI

De az én zeném, egyszerűen remek!

JOAKIM

Ne cikizzenek... Én még nem vagyok igazi író... sem színdarabíró... de az leszek! Egy szép napon, meglátják, az leszek, mindkettő!

VIDÁKOVITY

Nem kétlem! Amit nem tudsz magadtól megírni – azt majd átmásolod, te már csak ilyen vagy. Íme, a közismert Kocebu Papagájából – te megalkottál egy szerb darabot... Valódi csibész vagy, de én akkor is szeretlek, holott igazából, nem is tudom miért.

JOAKIM

Hát, igen... megszerbesítettem... hogy jobban sajátunknak érezzük. És akkor mi van? Könnyű más népeknek... nekik van sajátjuk... de nekünk? Nem tudják maguk, hogy milyen az én sorsom, micsoda terhet viselek a vállamon. Én csak meg akarom alapítani a szerb színházat, folytatni szeretném Doszitéj útját, a diákjaim, pedig... az én kiváló szereplőim, nem jönnek! Pedig számunkra ez a kísérlet nagyon fontos lenne... minden a javamat szolgálja... és mégis, mintha minden összeesküdött volna a szerb színház ellen.

TOMI

Jaj, Joakim bácsi, megint rosszra gondolsz! Nem kell! A színház...a porond...ez mind, mind olyan nevetséges. Minden... a díszlet... a paróka... a bajusz... itt semmi sem valódi! Semmi sem komoly. Egy kicsit énekelsz... egy kicsit táncolsz... majd mondasz valami szépet... valami mókásat... azok ott, pedig, nagyokat röhögnek... valaki sír... utána, pedig mindenki hazamegy... és mindenki tudja, hogy ez nem volt komoly dolog. Játék, móka... ez a színház, még ha szerb is. Trükkök és álmok!

VIDÁKOVITY

Hoppá! Ez aztán egy igazi elmélet a színházról!

BALOGH

Baromság! Tomi elképzelései a színházról...*(legyintve)* Sokkal jobban adja elő a trükkjeit és festi a díszletet, mint ahogy vélekedik.

VIDÁKOVITY

Milyen trükköket?

BALOGH

Villámlások... menydörgések... szélfúvások... madarak... ezekhez ért. De a színháznak azt a felemelő oldalát, ami miatt minden népnek szüksége van rá – azt ő úgysem értené meg, azt a legmélyebb érzést... amely a leghülyébb nézőben is képes nemes érzéseket kelteni.

VIDÁKOVITY

Eh! Igaza van... Magának is igaza van, viszont, Tominak is, bizony igaza van.

JÚLIA

Én pedig, azt szeretem benne, ahogy mondani szokták „adatok két deszkát és egy szenvedélyt!...”

TOMI

Júliának is igaza van! Minden attól függ – milyen deszkát? Fenyőt? Tölgyet? Bükköt?

JÚLIA

És milyen szenvedélyt?

JOAKIM

Jézusom, emberek, mi van magukkal? Ég a talaj a lábunk alatt, önök pedig... Ejnye, de nehéz a szerbeknek bejutni a történelembe!

VIKÁKOVITY

(leül, ír) Még hozzá direkt!

(Röhög)

BALOGH

Munkára, uraim! Úgyis mi játszunk majd a főszerepeket. A diákok pedig - Isten óvjon minket.

TOMI

Amit tudnak, azt elmondják... ha pedig elkezdenek dadogni, elindítom a villámlást... vagy a szelet... senki sem veszi észre, ha hibáznak.

BALOGH

Hogy is ne! Még csak az kéne. Gyerünk, próba! Mindenki a helyére – mindenki próbálja azt a részt, amiben gyengébb.

(Mindenki elfoglalja a saját alappozícióját; Joakim a háttérbe, Balogh balra, Júlia jobbra, Tomi az ő kellékeivel a színpad közepére, és miközben ő is próbálja a saját monológját – egyidejűleg kipróbálja az effektusokat is, persze válogatás és megfontolás nélkül, csak az általa ismert elvek szerint.

Mindannyian hangosan mondják a szöveget – kiabálnak, gesztikulálnak.

Általános a kakofónia – valódi bolondokháza.

Még Vidákovity is hangosan mondja frissen alkotott versszakait.

Tomi, Tarzant megszégyenítő ügyességgel, egy kötélén lógva, balról-jobbra száguld a színpad felett.

És ebbe a káoszba toppan be Lázár atya, a pap).

TOMI

(Éppen a monológját próbálja) Ki a fene kényszerített rá, hogy ilyen ostoba módon pazaroljam a pénzemet olyan személyekre, akiket gyűlölöm kéne. Ha csak az a velencei hölgy... Nem! Nem!

Bár csak el tudnám előle rejteni nyomorúságomat, adósságaimat, apámat – hej, szegény jó öreg apám! A fenébe is, vele meg az emlékekkel!

Siess Péter – mindjárt virrad!

(Joakim halász szerepben, elvonul a háttérbe, ismételgeti a monológját, halandzsál, hadonászik)

JOAKIM

(Kilép a viskóból, és szétnéz, milyen az idő)

Borzalmas vihar közeledik. Istenem! A tenger félelmetesen hullámszik. Szerencsére, kihúztam a partra a csónakomat, különben biztos, hogy soha többé

nem látom. Jobb előrelátónak lenni, mint utána sírni, bizony. Drága jó Istenkém, segíts minden tisztességes hajóson, aki kinn rekedt a felbőszült tengeren és küzd a dühöngő hullámokkal. Légy irgalmas a szegény, szerencsétlen halással, aki ma délután a tomboló ellenszéllel küzdve, nem tud behajózni a kikötőbe.

(Balogh, baloldalt, a „saját” házában, Petár szolga szerepében)

BALOGH

Mi csak a bélyegzőn viseljük a koronánkat. De mindenképpen jobb lenne, ha másmilyen nevet választana. Például: Szuvarov Báró. Ez olyan keményen, magabiztosan és harsányan hangzik. Vagy olyan magasztos nevek, mint Orlov, Szuvarov, Kutuzov, Platov, Csicsakov, Tormaszov, Szokolov, Zubanov - az övé olyan szánalmas, lelkileg üres – nyomorúságos. Biztosan tönkre ment, de nem volt bátorsága végezni magával. Hanem, meghallotta, hogy nyertünk a kártyán, és most azért jött, hogy pénzt kérjen tőlünk. De, sajnos elkésett, mert ahogy jött, az úgy el is úszott.

(Júlia, süket Kata szerepében, a kezében egy kalitka, benne egy papagáj, söpröget és felmos, takarítja a „saját” házat)

JÚLIA

Tekintettel, hogy a megboldogult ura egy indulatos, dühös és beszámíthatatlan, öregember volt, aki soha nem tudta élvezni az élet örömeit, de önre is mindig irigy volt, most használja ki az alkalmat, vegyen elégtételt hűséges odaadásáért, tekintélyes úrnőm. Zseravity úr öreg volt – most találjon magának egy fiatal. Zseravity úr mindig is nagyon dühös, indulatos, gonosz és aljas ember volt – tessék, most keressen magának egy olyat, aki vidám lesz és kedves. Mint például, Pavics báró úr. *(A házra mutat).*

(Mindezek után, Joakim rázendít a dalra – ehhez mindenki csatlakozik – Tomi gitározik, a zűrzavar eléri a tetőfokát)*

MINDENKI

Minden embernek ezen a világon, van saját hálója
 És igyekszik magának kifogni egy halat
 A nők hálója a kifestett, piros arc
 Édes szavakkal csábítják a szíveket
 A császár hálója a rendjelek és a lovasság
 A költő büszke a dalaira
 A katona hűséges az uralkodójához és országához
 És büszkeségével a saját hálójába lehet őt befogni

(Lázár atya egy ideig figyelte ezt a bolondériát, de most már ő is felmegy a színpadra. A színészek észreveszik és megszakítják éneklésüket)

LÁZÁR ATYA

Mi a fene történik itt? Mi ez a hülyéskedés? Cirkusz?

JOAKIM

Elnézést, de kihez van szerencsém?

BALOGH

De Joakim! Ez itt Lázár atya, a Budai Parókiából!

LÁZÁR ATYA

(megilletődve) Gyere ide, had csókoljalak meg! *(megcsókolja)*. Látszik, ki a valódi pravoszláv, a szerb! Törzsgyökeres szerb!

BALOGH

(kissé zavarban) De én... Izé...

LÁZÁR ATYA

(odalép Tomihoz) Hát még ez! Törzsgyökeres szerb! Te ma este biztos Kraljevity Márkót fogod szónokolni?

JOAKIM

Miféle Kraljevity Márkót?

LÁZÁR ATYA

Hát ma este. Az a színdarab ... mire képes a szerb, a büszke dalia. Habár, hallottam *(diszkréten)* hogy van közöttetek néhány magyar is, holott ez, itt, ma este, ez a... színház, egy óriási szerb dolog!

BALOGH

(nyugodtan) Mi vagyunk a magyarok.

LÁZÁR ATYA

Tényleg? Hát akkor, pardon. Úgy gondolom... tiszta szívből... hogy a magyarok is emberek.

TOMI

Kösz!

LÁZÁR ATYA

Vagyis, izé... nem úgy gondoltam... Bocsánat. Mi, szerbek is... itten... mi is, hogy is mondjam, magyarok vagyunk. Bizonyos szempontból ... még egyszer elnézést, ezt elbasztam. De mi is lesz itt ma este... mit játszatok?

VIDÁKOVITY

Engedje meg, atyám, hogy elmagyarázzam...

LÁZÁR ATYA

Ó, Vidákovity úr... a híres író... de hát mi már ismerjük egymást.

VIDÁKOVITY

Itt minden szerb ismeri egymást... Kicsi a világ. Tehát, Vújity úr összetoborozta a szerb diákokat, hogy magyar barátaink segítségével, igazi színészekkel, itt, a Rondellában bemutathassuk a híres Auguszt fon Kocebu „Papagáját”.

LÁZÁR ATYA

Mit mondtál, Papagájt?! Hát már ti is engem... engem az egész parókia Lázár-papagájnak csúfol!

VIDÁKOVITY

De mi ezt nem tudtuk... Elnézést atyám, de hát miért?

LÁZÁR ATYA

Azért, mert mindenre emlékszem... mindent meg tudok ismételni. Csak éppen semmit se tudok magamtól kigondolni, holott nem is vagyok olyan hülye, amilyennek kinézek.

JOAKIM

Tulajdonképpen, nem is „Papagáj”. Én megszerbesíttem, így „Szajkó” lett belőle, ez nem is magáról szól ... mi igazán nem szeretnénk magát...

LÁZÁR ATYA

(elmélyedve) Tehát... Színház. Szerb színház, még hozza Magyarországon! Tudom én, mi a színház... Egyszer, régen, néztem egy előadást, valamilyen olaszokat Szolunban. Nagy orruk volt... Ekkora, ni... Szökdécseltek... nagyon mókás volt. Semmit sem értettem az egészből, de nagyon szép volt. De hol van a ti orrotok?

BALOGH

Ez nem egy olyan darab. De, ez is nagyon szép lesz... Júlia fog énekelni...

LÁZÁR ATYA

Ő? *(félrehúzza Baloghot, csibészesen súg valamit a fülébe)*

Ezek a színésznők... Azt mondják, hogy ezek könnyűvérű nők. *(Rámutat Júliára)* Például, ez itt! Én lelkes vagyok, de szeretek néha egy kicsit belemártogatni. Megtenné, hogy odasúg neki egy pár hízelgő szót az érdekembe...

BALOGH

Ő az én húgom.

LÁZÁR ATYA

Tényleg? Nem is tudtam. Hát akkor, pardon és... ne mondjon neki semmit. Megint elbasztam! Viszont, hol vagyunk ebben mi, a szent egyház ...a mi anyánk...

VIDÁKOVITY

Hogy képzeli? A „Papagáj”-ban nincs egyházi jelenet.

LÁZÁR ATYA

Mit nem mond! Á, ez így nem fog menni, drága bohócaim. Én pontosan azért jöttem. A parókia küldött, hogy leellenőrizzem, mit csinálnak maguk itt... Igazság szerint, még néhány nappal ezelőtt kellett volna... el is indultam én... de tudják hogy van az, betérsz egy kicsit ide, aztán oda... de még most sincs késő. Tudják e, maguk, hogy ezt a bohóckodásukat, maga a Püspök is lehet hogy megnézi?

VIDÁKOVITY

Tudjuk. Mi hívtuk meg a pesti szerb polgárság előkelőségét ... Természetesen, a mi magasztos egyházi méltóságunkat is.

LÁZÁR ATYA

És hol van ebben a maguk „Papagájukba” a szerbség? Hol vannak a büszke és daliás Obilityek, Markó Kraljevity és Musza Keszedzsija... Pardon, megint elbasztam... És hol van a mi nagy, szent Koszovónk? A mi híres történelmünk?

JOAKIM

(kétségbeesetten) Figyelj, Balogh, én most megölöm magam.

VIDÁKOVITY

Valóban, az kimaradt a „Papagáj”-ból, de Joakim így is bekerül a történelembe. Direkt.

LÁZÁR ATYA

Ki az a Joakim? És mit keres Joakim a történelembe? Tudjuk, hogy kinek ott a helye! Viszont, ez így nem fog menni, szerb testvéreim. Először is... a parókia kórusa majd elénekel valamit... valamilyen egyházi, szerb művet... például egy miatyánkocskát, vagy a kis apostolokat... vagy egyéb rövid imát, hogy szinte beleremegjen ez a Rondela.

Aztán kiáll a püspök... ha eljön... és megtartja a beszédet, egy nagyon hazafiasat, vagyon szerbeset, de főleg történelmit.

TOMI

És ezt mind Joakim nélkül?

LÁZÁR ATYA

Maga már megint engem... ? Na jó, jó, rendben... Akkor, legalább egy – két hősies verset tegyenek be, de mindenképpen a „Koszovói csata” elbeszéléséből a Murat felmetszésének jelenetét; tudja, amikor Milos felvágja a hasát.

JOAKIM

Tomi, hozd ide azt a szablyát a kellékekből, én most rögtön öngyilkos leszek.

TOMI

Lassan, Vujity úr! (*halkan*) Te őt komolyan veszed?

LÁZÁR ATYA

Ha tudnák, hogy a Püspök mennyire élvezné Murat felmetszését! Egyszer, Vidovdan alkalmával, felléptek valamilyen színészek... A „Koszovói csatát” játszották.

Háromszor egymás után vágta fel Murat hasát... Ááá, ez a maguk darabja se mehet Murat felmetszése nélkül! Minden más kimaradhat, de az nem!

JÚLIA

Eljátszhatnám én azt a felmetszési jelenetet?

LÁZÁR ATYA

Még mit nem! Kivéve, ha maga lenne a „Koszovói leány”... Habár magyar lány... szinte nem is tudnám elképzelni, hogy menne e? Hiszen... a történelem... Muratot csak Milos Obility vághatja fel! Már mint történelmileg.

JÚLIA

Kár! Közben, el is énekelhettem volna valamit! Például, egy opera áriát.

TOMI

Nagyon szépen énekel... Jól gondolja meg, Püspök Úr. A színházban – minden lehetséges.

LÁZÁR ATYA

Hát... éppenséggel... ha tényleg szépen énekel... a történelem se mindig szent, se halandó. Miért is ne metszhetné fel Murat hasát egy nőcske? Ki tudja, mi minden történt... ott, azon a Koszovón.

JOAKIM

Várjon, várjon... Kérem. Milyen felmetszésről beszélnek? Ez Kocebu... az ő híres műve, „Papagáj”-uram.

LÁZÁR ATYA

(összerezzenve) Már megint cukkol!

JOAKIM

Nem, nem, nem magára céloztam. *(maga elé motyogva)* Ó, Atyaúrsten, teljesen tönkre megyünk! Megölöm magam!

VIDÁKOVITY

Nem is tudom, mit mondhatnék magának. Nehéz lenne a „Papagáj”-ba benyomni a szerbséget.

LÁZÁR ATYA

Nem nehéz. A szerbséget minden hová be lehet nyomni, ha az ember igazi hazafi!

TOMI

Én azt mondom, hogy lehet. A színházba mindent be lehet nyomni.

LÁZÁR ATYA

És mi van a beszéddel... az ünnepi, szerb... ha a Püspök netán, nem jelenik meg – kénytelen leszek én... hát igen, a sors keze...

TOMI

Maga? Ó, hát az csodálatos lenne! Közben én megengedhetnék néhány menydörgést? Villámlást? Vagy inkább a kardok csörgése hallatsszon, amíg maga beszél?

LÁZÁR ATYA

Olyan érzésem van, hogy maga megint gúnyolódik velem! (*Vidákovityhoz*) Viszont... ha már úgyis itt van, drága író uram... Megtenné, hogy megírja helyettem azt a beszédet, én pedig, fejből, mint a papagáj... De csak akkor, ha a Püspök úr nem lesz itt. Maga olyan ügyes, összebaszarintja nekem semmi perc alatt.

VIDÁKOVITY

Háát, ha a szent Püspökatyánkról van szó...

LÁZÁR ATYA

Ugye hogy össze tudja baszarintani, tudtam én azt. Köszönöm szépen. Azért... magasztos legyen, ám! De csak akkor, ha a Püspök nem lesz itt. Szinte kedvem támad most összecsókolgatni magát. (*Csókolgatja*) És abban a „Szajkó”-ba tényleg élő madár szerepel... papagáj? Ő is úgy beszél, mint azok a vásáriak? Tud káromkodni?

BALOGH

Á, nem, nem, sőt. Van egy madarunk a kalitkában, Tomi pedig ügyesen elintézi, hogy olyan látszatot keltsen, mintha beszélne.

Egyébként, ő csak a legokosabb, legszebb szavakat beszéli... A legnemesebb tanácsokat osztogatja... a szerelemről, a szülők megbecsüléséről. A mi madárkánk, hogy is fogalmazzak, a legbölcsebb és a legnemesebb figura az egész darabban.

LÁZÁR ATYA

Na ne mondja?

JÚLIA

De igen; amit én énekelek, és amit ő beszél, az a legszebb rész a darabban.

LÁZÁR ATYA

Tehát, ez a helyzet... Azt mondod, bölcs papagáj? És azt nem lehetne, hogy ezeket a bölcsességeket a Püspök mondja, ha megjelenik?

BALOGH

Gondolja, az előadásban? Nem tudom, hogy meglehetne e ezt oldani.

TOMI

Meglehet! A színházban mindent meglehet oldani!

LÁZÁR ATYA

Na ugye; Kraljevity Márkó azt mondja, hogy lehet! De jó is lenne...

VIDÁKOVITY

Arra gondolt, hogy esetleg a Püspököt begyömöszölnénk egy ketrecbe?

LÁZÁR ATYA

Azt én nem tudom. Maga ebben sokkal ügyesebb. Ha pedig a Püspök úr, véletlenül nem jönne el... eme bölcsességeket akár én is... Hú, mekkorát néznének az enyéme a parókiából.

JÚLIA

(elképedve) És én még azt hittem, hogy az opera a legostobább műfaj... de ez!

LÁZÁR ATYA

(Tomihoz) Á, tehát te játszod a darabban a madarat?

TOMI

Nem, nem, én a tékozló fiút játszom... rossz fiút. Kockajátékost...kártyázom.

LÁZÁR ATYA

Valóban? És mit játszik?

TOMI

Mit tudom én... tán huszonegyest... farbált...

LÁZÁR ATYA

(*Kivesz egy paklit a reverenda alól*) Nos...lejátszunk egy parti kétkezest... Én lelkész vagyok, de ... annyira imádok zsugázni! (*Kever*).

TOMI

De, én nem tudok... én ezt csak a darabban...

LÁZÁR ATYA

(*Csalódottan*) Milyen színész maga, ha még kártyázni sem tud! (*Visszateszi a kártyákat a zsebébe*) Kár, játszhattunk volna... csak úgy... aprópénzbe...

JÚLIA

Na ebből elég, munkára! Próbáljuk ebben a zűrzavarban megmenteni, amit még menteni lehet.

LÁZÁR ATYA

Csak dolgozzanak. Én visszamegyek a parókiába jelenteni, hogy mindent megbeszélünk.

*Lassan elindul, de nem megy el. A színészek egy pillanatra,
magukra maradnak, megrökönyödve)*

JOAKIM

Én teljesen tönkremegyek!

BALOGH

Ne csüggedj! Még minden jóra fordulhat – ha valami csoda történik. A színházban, pedig, történnek csodák.

TOMI

(vidáman) Sikerülni fog, meglátjátok! A színházban minden lehetséges.

JOAKIM

De hogy? Ezt már a színház sem bírja elviselni. Én megölöm magam... most már biztos nem kerülök be a történelembe.

VIDÁKOVITY

Tja! Majd meglátjuk... amennyiben a Püspök nem jelenik meg... akkor csak bedobjuk azt a beszédet, amit majd én... *(leül, elkezd írni)*

TOMI

Összebaszarintasz...!

(Abban a pillanatban, bevágódik a színpadra Jekaterina – izgatottan, majdnem pánikszerűen, mintha valaki kergetné. Őt követi Lázár atya, felvillanyozva a hölgy megjelenésével)

JEKATERINA

Joakim, drágám, kedvesem – a nénikém megőrült! *(Megöleli és csókolgatja Joakimot)*

JOAKIM

Hogyhogy, megőrült? Mi történt?

JEKATERINA

Nem enged ma este fellépni, amennyiben nem teljesíted a feltételeit.

BALOGH

(letörve) A nénike is?! Na jól nézünk ki! Még csak ez hiányzott.

TOMI

Igen! A nénike, az még rosszabb, mint a pap.

JEKATERINA

Mi lesz velem, Joakim? Én is szeretnék nagy szerb színésznő lenni! *(Csókolgatja)*

JÚLIA

(maga elé motyogva) Persze, ha majd a fűzfán szőlő terem!

JOAKIM

Az leszel, Jekaterina, az leszel. *(Diszkrétén)* És ne csókolgass folyton – tudod, hogy a szerelmi kapcsolatunk titkos.

JÚLIA

(maga elé motyogva) Csak tudnám, ki előtt titkos.

JEKATERINA

Joakim, én öngyilkos leszek.

TOMI

Te is? Nem lesz ez egy kicsit sok?

JOAKIM

Nyugodj meg, gyermekem, majd meglátom, mit tehetek a nénikéd érdekében, majd elintézzük... *(Csókolja)*

BALOGH

Attól félek, hogy nem fog sikerülni.

JEKATERINA

A nénikém mindjárt itt lesz. Joakim, drágám, csak légy vele kedves, ő megőrült, egyébként jó, mint egy falat kenyér. *(Csókolja)*

LÁZÁR ATYA

(Joakimhoz) Ez a lánya?

JOAKIM

(Zavartan) Nem a lányom. Ő egyik színésznőnk... fiatal... Jekaterina Davidovics... Izé... Zseravicska Pelágiát játssza...

LÁZÁR ATYA

Ó, pardon, bocsánat! Megint elbasztam. Tehát... nem a lánya, hanem az a másik. Nem baj, vannak olyan vétkes nők, akiknek az Isten is megbocsát, amint rájuk néz!

JÚLIA

(maga elé motyogva) Neki még a Jóisten sem bocsátana meg semmit!

JEKATERINA

(maga elé motyogva) Bár csak neked megbocsátana.

LÁZÁR ATYA

(Joakimnak, csibészesen) Én, pedig arra gondoltam, hogy szól neki néhány szép szót az érdekemben...

BALOGH

Na jó, most már ez így van – majd meglátjuk, mit tehetünk a nénikével, mit a Murattal, mit a Püspökkel! Most, pedig, munkára; Megtanultad a dalt?

JEKATERINA

Csak a szöveget... Joakim, én színésznő akarok lenni!

BALOGH

Az lesz, az lesz... Gyerünk, most próbáljuk a dalt. Tomi!

(Tomi előveszi a gitárját)

Júlia majd minden esetre, egy kicsit besegít neked...énekelni veled, azt lehet – egyébként is, a darabban, ő játssza a te cselédlányodat.

JEKATERINA

Ki? Ez? Akkor én meg sem mukkanok!

BALOGH

Jaj, ne tedd ezt, kicsim. Júlia a sváb operában is fellépett... Na igen, szerencsére, nektek, szerbeknek, nincs operátok, de...

JEKATERINA

Vagy ő – vagy én!

JÚLIA

Ahogy akarod. Ha szét akarod kergetni a publikumot...

JEKATERINA

Persze, ha csak te nem kergeted szét őket!

JÚLIA

(dühösen) Hozzám beszélsz? Te szerb dilettáns!

VIDÁKOVITY

(aki mindvégig írogatott) Csönd legyen! Mi van veletek? Nekünk össze kell tartanunk. A színház... az egyetértés! Mindenki egyért! Van már elég gondunk így is! A színésznők, pedig, szokás szerint, csak az előadás után szoktak hajba kapni. Hogy fog így Joakim bekerülni a történelembe...? Hogy lehet a Püspökből Papagáj, ha mi veszekszünk, mintha mindannyian szerbek lennénk!?

JEKATERINA

(nem szívesen) Hát jó... De majd megkapjátok ti a magatokét, amikor megérkezik a nénikém.

BALOGH

Mindenki a helyére! Kezdünk!

*Mindenki elfoglalja a helyét – próbálnak. Lázár atya lenyűgözve nézi őket -
Jekaterina fogja a kalitkát a madárral, Joakim foltozza a hálóját,*

*Jekaterina énekel, Tomi gitáron kíséri, közben Balogh korrigálja
a mozgását és a testtartását, mert teljesen merev, mint egy seprő.*

Júlia mégis csatlakozik az énekléshez)

JEKATERINA és JÚLIA

Röpülj, röpj, kis madárkám, boldogan
 Örülj, drága kis gerlicém
 A te mennyezeted is, végre ma lebomlik
 A te szabadságod, kedvesem, mindörökre megöregedett!

(A próba egészen jól folyik - minden olyan, mint egy igazi színházban)

De vigyázz, nehogy alacsony ágra szállj
 Mert ott átrázhat a hideglelés
 Inkább szállj egy magas fára
 Ahol nem ér el a sebes sólyom!

A sűrű szedres alá se szállj
 Sem a messzi, szilaj ligetbe
 Mert ott mérges kígyó leselkedik rád
 Amely gonoszán és aljasan tátog feléd!

*(„kiengedi” a ketrecből a madarat - mindenki ujjong, tapsol,
 különösen Lázár atya)*

LÁZÁR ATYA

Szép, szép. De a madár, vajon, miért nem okoskodott?

TOMI

Majd az is lesz! Később, okoskodni fog, bizony.

JOAKIM

(Megöleli Jekaterinát) Fenséges voltál! Csodálatos... egy tündér vagy, nagy szerb színésznő lesz belőled. Minden megvalósul, amit ígértem neked. *(Ismét csókolja)*

*(Abban a pillanatban, mint egy fúria, berohan – a nénike, Katalin asszony,
 érett, csinos, szép, magabiztos nő)*

KATALIN ASSZONY

Megígérted, mi? És most azt hiszed, hogy ha megígérted, akkor csókolgathatod és tapisgálhatod, mint a macskák a lábtörlőt?!

JOAKIM

(Zavarban) De, drága nénike...

KATALIN ASSZONY

Neked én nem vagyok nénike! Van nekem egy tisztességes szerb nevem; Kaposvári Lengyel Katalin.

JOAKIM

Én ezt csak lelkesedésemben...

KATALIN ASSZONY

Láttam! Lelekedésedben – nekirontottál, mint éhes gyerek a lecsónak. Rajta kaptalak benneteket, de nem baj, nem baj... majd még beszélgetünk, azért is jöttem.

BALOGH

(Odalép hozzá, kezén csókolja) Jó napot, Katalin asszony...

KATALIN ASSZONY

(Rá se hederítve) Én szépen megmondtam neki; Jekaterina, jobban teszed, ha azonnal belépsz egy kuplerájba, mintsem abba a...abba a...

TOMI

Színházba.

KATALIN ASSZONY

Miféle színház! Láttam az előbb, saját szememmel, hogy mi történik itt. *(Észreveszi Lázár atyát)* Jézusom, atyám, mit keres maga itt, nem szégyelli magát!?

LÁZÁR ATYA

Én csak a szerbség miatt vagyok itt.

KATALIN ASSZONY

A szerbség miatt – egyenesen a színházban? Baromság! Csak nem tett maga is itt, valamiféle ígéretet valakinek, bitang fráter?

LÁZÁR ATYA

De kérem, hölgyem – én egyházi személy vagyok!

KATALIN ASSZONY

Ha egyházi személy, akkor miért nincs most a templomban, hanem a kuplerájban?

TOMI

A színházban.

KATALIN ASSZONY

Az mindegy! *(Észre veszi Vidákovityot, aki végre, udvariasan odalép)* Jézusom, most fogok csak elájulni! A leghíresebb szerb regényíró, itt? Azonnal le kell ülnöm.

(Vidákovity alá tartja a támlás széket – a hölgy leül)

Az-Isten-szerelmére, Vidákovity úr, mit keres egy író a színházban? Méghozzá a szerb színházban!

VIDÁKOVITY

Ezt a kérdést én is gyakran felteszem magamnak.

KATALIN ASSZONY

Biztos ez a világ vége: szerb színház Pest szívében... benne egy pap... író... és ami a legrosszabb, az én tisztességes Jekaterinám. (*megvető tekintettel pásztázza a színészeket*) És persze ti, de ti színészek vagyok... jobbat nem is érdekeltek.

VIDÁKOVITY

Ejnye, hölgyem, hiszen ön i szerb, és ez a színház, ma, a szerb színház – óriási dolog az egész szerbég számára.

JOAKIM

Úgy mondván, történelmi jelentőséggel bír.

KATALIN ASSZONY

Tudom én azt nagyon jól, nem vagyok hülye. Ezt minden Pesten élő szerb tudja.

VIDÁKOVITY

Hanem, Jekaterina kisasszony megemlítette, hogy lenne önnek néhány feltétele...

KATALIN ASSZONY

Bizony, és azokat teljesíteni fogják, különben, Isten-az-atyám, a Jekaterina bohóckodásából ma este nem lesz semmi, azt garantálom!

JOAKIM

(*Júliának, aki mellette áll*) Júlia, én...

JÚLIA

Tudom, tudom, öngyilkos leszel! Hát legyél már, végre!

BALOGH

Megtudhatnánk, hogy miféle feltételekről lenne szó, hogy időben tudjunk...

KATALIN ASSZONY

Csak lassan, színész uram, majd sorra kerül az is, és maguk teljesíteni fogják.

TOMI

Hát persze. A színház mindenre képes.

KATALIN ASSZONY

Hanem, először is, most, itt, a nyilvánosság előtt - senki meg ne mozduljon – lerendezzem a legfontosabbat ezzel az úrral, aki ígéretet. (*Joakimra mutat*)

JEKATERINA

Kérlek, nénikém, ő semmiben sem vétkes.

KATALIN ASSZONY

Te most hallgass!

JEKATERINA

Jó, nénikém, hallgatok!

JOAKIM

De kérem, tisztelt hölgyem...

KATALIN ASSZONY

Te is fogd be!

JEKATERINA

Én hallgatok, nénikém.

KATALIN ASSZONY

Amikor Kaposvári Katalin asszony beszél – akkor mindenki hallgat és figyel.

JOAKIM

Hallgatunk, nénikém.

KATALIN ASSZONY

Én nem vagyok a te nénikéd! Hol is hagytam abba...?

TOMI

Ott, hogy maradjunk csendben.

KATALIN ASSZONY

Ja, igen! (*ráförmed Joakimra*) Tehát, kedves Dilber uram...

JOAKIM

De kérem, én...

KATALIN ASSZONY

Ne szakíts félbe! Tehát, kedves Dilber uram, az én Jekaterinám egy tisztességes leányzó, jómódú, becsületes családból származik, gazdag... az én védencem és örökösöm, de ahogy hallottam, (*a többieknek*) Dilber úr megígérte neki, hogy...

JÚLIA

Nem ő az egyetlen, akinek Dilber úr ígérgetett!

JEKATERINA

(Gúnyosan) Netán neked is ígérgetett!?

KATALIN ASSZONY

(begurulva) Pláne kérem, hogy az ittlévő perszónák ne szakítsanak félbe - azt különösen nem tűröm! Hol is hagytam abba?

TOMI

Ott, hogy Dilber úr ígéreteket tett!

KATALIN ASSZONY

Ja, igen! *(ismét Joakimra förmed)* Maga, Dilber uram, az én tisztességes és ártatlan Jekaterinámnak füt-fát ígérgetett... és mindenek felett, úgyszólván, szent házasságot is. Ő pedig, mint egy tisztességes szerb hajadon, elhitte ezt... megadta magát... izé, hogy is mondjam... megadta magát önnek... ezért én most követelem, hogy tisztázzuk, itt, mindenki előtt, ismételje meg és szentesítse azt, ezen a szerbség számára oly fontos, szent helyen... habár, a színház csak egy kupleráj...

JOAKIM

De én nem...

KATALIN ASSZONY

Kuss! Hol is hagytam abba?

LÁZÁR ATYA

Ott, hogy a színház egy kupleráj.

KATALIN ASSZONY

Úgy van, atyám! *(ismét Joakimhoz)* És mi történik most? Maga ígéretet, az én szegény Jekaterinám, pedig, az utóbbi hetekben csak a savanyú ételeket kívánja...Érti? Minden ételt besavanyít... még a dobostortát is! Tudja e, maga, hogy mit jelent az, amikor egy tisztességes szerb leányzó igényli a savanyút?

TOMI

Pláne, dobostortát!

KATALIN ASSZONY

Továbbá... mintha a hasa is egy kicsit kigömbölyödött volna... Meg a savanyúság... Ezért, én most arra kérem önt... nem, nem kérem, hanem követelem, Dilber uram, hogy itt, mindenki előtt, tessék nyilatkozatot tenni és az ígéreteit teljesíteni.

JOAKIM

De, én nem ...

KATALIN ASSZONY

(rá üvölt) Mit nem? Nem ígért? Hát nem az előbb kaptam rajta magukat?

JÚLIA

De ő nem Dilber Stefán úr.

(Síri csönd)

KATALIN ASSZONY

Nem? Hogyhogy?

TOMI

Nem nénikém. Dilber úr mindig késik egy kicsit, de hamarosan megjön – épp csak hogy nem érkezett meg.

KATALIN ASSZONY

Akkor, ez itt kicsoda?

JOAKIM

Én Joakim Vujity vagyok.

JEKATERINA

Tudod nénikém, ő az a másik.

KATALIN ASSZONY

Ja, ja... Mondta nekem az én derék Jekaterinám, hogy ketten ígéretnek neki... Ő egy őszinte, becsületes gyermek... Tehát, ön lenne az a másik?

JOAKIM

(letörve) Igen, én lennék az a másik...

KATALIN ASSZONY

Akkor én most egy kicsit elnézést kérnék, hogy Dilbernek gondoltam magát... Bocsásson meg... de hiszen smároltak... Na jó, azért nekem még lesz egy pár szavam önhöz... De előbb azzal a Dilberrel kell beszélnem... Most megyek a kalapomért... azonnal jövök vissza. *(Elindul)*

BALOGH

Várjon egy kicsit, kérem...és mi lesz azokkal a feltételekkel...?

KATALIN ASSZONY

Ja... majd el felejtettem. Tehát, k ö v e t l e m, hogy az én Jekaterinám abban a maguk „Szajkójában” kössön, hímezzen és horgoljon.

BALOGH

Mármint... dobjuk be ezeket a jeleneteket?

KATALIN ASSZONY

Hát persze! Az én egyetlen Jekaterinám, az egész Tabánban - ön bizonyára tudja, hogy Tabán a pesti szerbség szíve-lelke – legszebben köt, hímez és horgol. Én megkövetelem, hogy abba az önök izéjébe... bedobják. Nekünk, szerbeknek is van mivel dicsekednünk! Hadd lássák azt a színpadon is – különben Jekaterinámat viszem haza és bezárom a spájzba.

VIDÁKOVITY

Érdekes ötletnek hangzik... ám drága hölgyem, kissé nehéz lesz...

KATALIN ASSZONY

Semmi sem nehéz nekünk, törzshonos szerbeknek, ha van mivel büszkélkednünk, hogy mi vagyunk a legjobbak. *(Kiveszi a táskájából a kézimunkát, és átnyújtja Jekaterinának)* Mindjárt meg is mutatja önöknek, a drága kis szívem. Horgolj, Jekaterina, gyermekem.

JEKATERINA

Igen is, nénikém, horgolok.

(Valóban horgol, gyorsan és ügyesen – a többiek elképedve bámulják, köré gyülekeznek – egymásra néznek)

LÁZÁR ATYA

Igazi szerb leányzó!

KATALIN ASSZONY

(Meggcseréli Jekaterina kellékeit) Hímezz Jekaterina!

JEKATERINA

Máris, nénikém!

(Ügyesen és gyorsan dolgozik – Vidákovity közelebb lép és nézegeti a mintát)

VIDÁKOVITY

A Koszovói leány itatja Orlovity Pávlét!

KATALIN ASSZONY

Nem, hanem Koszancsity Ivánt! Ez Iván. *(Ismét kicseréli a kellékeket)* Köss, Jekaterina!

JEKATERINA

Kötök, nénikém! *(Odalép Júlia)*

JÚLIA

Hű, de jól megy magának a sima!

JEKATERINA

A sima is, meg a fordított is, drágám, de keverni is tudok ám.

JÚLIA

Maga a legjobb kötő a színésznők között.

JEKATERINA

Mars innen, te operás szuka.

JÚLIA

Komolyan gondoltam! És milyen gyorsan; maga akár egy nap alatt is megköthet egy kismama ruhát.

VIDÁKOVITY

És mennyi... Izé... ideig tartson... mármint...

KATALIN ASSZONY

Rövid ideig! Fél óra egy – egy munkához untig elég. Nehogy a közönség megunja.

LÁZÁR ATYA

(Észbe kap – elindul) Hú, a francba... Elbáméskodtam... megyek! Ezek szerint, bejelenthetem a parókián, hogy azon kívül, amit megbeszéltünk, lesz még szerb kézimunkázás is?

BALOGH

Nyugodtan, mennyen csak. *(Lázár atya elrohan)* Majd elintézzük ezt valahogy, Katalin asszony... minden rendben lesz... Remélem, ez minden?

KATALIN ASSZONY

Dehogy is!... Az előadás végén vagy eljegyzés, vagy esküvő lesz. De, erről majd később – előbb beszédem van azzal a Dilberrel... És még ezzel is itt, ni *(Joakimra mutat)* Most mennem kell... Megrendeltem azt a blúzt, meg egy új kalapot... az lesz a legnagyobb, és a legszebb a közönség soraiban. *(Elindul)*

BALOGH

Tehát, eljegyzés, vagy esküvő...

KATALIN ASSZONY

Ennyi! A végén, pedig, én is megjelenek a színpadon, és átadom az ajándékokat... az ifjú házasoknak, vagy jegyeseknek, mindegy...Nagyon aggódóm... Biztosan tudnom kell, hogy ki miatt kívánja az én Jekaterinám a savanyúságot.

JOAKIM

(Megroggyanva) Miattam biztosan nem.

JÚLIA

Lehet, hogy mindkettő miatt...

KATALIN ASSZONY

Lehet... egy ilyen fiatal, gazdag és szép hölgyre, két kérő... Nézz csak rá – hát létezik nála szebb szerb leány a világon?

JÚLIA

A színészi karrier legelején... ketten... Nem lesz ez egy kicsit sok?

KATALIN ASSZONY

Jobban tennéd, ha hallgatnál! Rólad is mesélnek minden félét, hogy két nagy szerelmed volt, amikor felléptél az operában! Az első – a zenekar, és a második – a férfi kórus!

JÚLIA

(bepörög) Hogy azt a... Húzz el innen te vén banya... Mars innen!

TOMI

Nyugi, Júlia!

KATALIN ASSZONY

Anyádnak mond hogy vén banya! Nézd meg magad a tükörben, te színésznőcske! Neked én méltóságos Kaposvári Lengyel Katalin vagyok, egy igazi dáma, az-édesanyád-operás-picsáját!

(látványosan távozik)

JEKATERINA

Bravó, nénikém!

JÚLIA

Ide figyelj, te kötőnő...

BALOGH

Elég legyen! Munkára! Nem engedhetjük meg magunknak, hogy egy bohócos jelenet dekoncentráljon minket.

VIDÁKOVITY

(Balognak) Tényleg komolyan gondoltad, hogy bedobod ezt is?

BALOGH

Minden további nélkül; a Katával való jelentben, az ablakban hímezzem... a Kszurival való jelentben horgoljon, és a Joakimmal való jelentben kössön, simát is, fordítottat is, amíg ott ül a padon.

TOMI

És a végén, így is - úgy is férjhez megy! A nénike meg lesz elégedve. A színház egy csoda.

JOAKIM

(patetikusan) De nélkülem, drága barátaim: én most elmegyek.

JEKATERINA

Hová mész, Joakim, drágám. És velem mi lesz... a te nagy, szerb színésznőd? Megígérted...

JOAKIM

Átkozott légy, te hűtlen áru! A szívembe martál – Isten veled.

BALOG

Állj, megbolondultál! Ez a te életműved: Az első igazi... professzionális, szerb nyelvű előadás! Mi ütött beléd? Hogy akarsz így bejutni a történelembe!?

JOAKIM

Megölöm magam. Elhagyom a színházat.

BALOGH

Csak hogy azt most már nem teheted meg. Ha mindenki, aki rájött, hogy ő a *másik* elhagyta volna a színházat – most egyetlenegy előadás se létezne a világon.

JEKATERINA

Én nagy szerb színésznő szeretnék lenni.

JÚLIA

Az leszel, az. Ha majd a kotlós elfingja magát.

BALOGH

(Dühösen) Most már elég! Minden időmet, energiámat beleöltem ebbe az előadásba... A tekintélyemet kockáztattam... Kieszközöltem, hogy a szerbek ma estére megkapják ezt a RONDELLÁT ... megtanítottam neked, Joakimuska, hogy mi a színház „A”-tól „Z”-ig... Úgy hogy most én, Balogh István kijelentem: Ma este itt fog rikácsolni a „Szajkó” és itt előadás lesz!

*(Ez idő alatt, a színpadhoz érkezik János, a Magisztrátus képviselője.
Ünnepi öltözékben, méltóságteljes, komoly)*

JÁNOS

Azt még meglátjuk! *(Síri csend)* Jó napot... illetve, most már jó estét kívánok, színházi uraságok.

JEKATERINA

(Izgatottan a többiekhez fordulva) Ki ez?

JÁNOS

A többiek már ismernek. *(Udvariasan kezet csókol Jeakterinának)* Engedje meg, hölgyem... Rusz János vagyok, a Pesti Magisztrátus tisztviselője.

BALOGH

Jó napot... Tessék, foglaljon helyet... Minek köszönhetjük megtisztelő látogatását?

JÁNOS

Hát... majd meglátjuk, hogy megköszönik e! *(Előveszi a pipáját, rágyújt, szándékosan hosszú szünetet csinál)* Kötelesek lettek volna a Magisztrátus cenzúra osztályához leadni a „Szajkó” szövegét. Ez nem Kocebu – ez egy feldolgozás, és mi nem tudjuk, hogy miről szól.

VIDÁKOVITY

Elnézést... teljesen kiment az fejemből... de minden más rendben van... megkaptuk a Pesti Legfelsőbb Helytartó Tanács válaszát... A méltóságos Palatin József megadta az engedélyt. *(Elővesz a zsebéből egy papírt, olvassa)* „Egy jótékonyági célokra készült színházi előadáshoz a Rondellában”...

JÁNOS

Tudom! Ott dolgozom. De a szinopszist, amely alapján játszanak, nem adták le. Csak amikor megláttam a plakátokon a szerb szereplők névsorát, eszembe jutott hogy mi azt nem kaptuk kézhez.

BALOGH

(Elővesz egy füzetet) Kedves János, ez már csak egy formáság, még most sincs késő... Tessék *(Átnyújtja a füzetet)*

JÁNOS

Nem formáság ez. És igen is, már késő. Az előadást egy perccel a kezdete előtt is le lehet tiltani.

JOAKIM

Na, most aztán tényleg öngyilkos leszek.

BALOGH

(Jánosnak) Nem tenné ezt velünk, ugye...Hiszen ön is szerb...a Rusz a leggyakoribb vezetéknev a pesti szerbek között.

JÁNOS

Az édesanyám magyar...Apám, pedig, lemondott a szerbségéről, ami szomorú, de való igaz. Amint halják, én keveset tudok szerbül... habár szeretem a szerbeket és sajnálom, hogy apám ennek így vetett véget.

JOAKIM

Az én feldolgozásom... úgymond... teljesen ártatlan. A neveket csak úgy kicseréltem, hogy kedvezek a közönségnek ...

JÁNOS

Én elhiszem. De már maga Balogh úr jelenléte... elnézést Pista... eléggé gyanús mindannyiunk számára... Ott a Magisztrátusban. *(Baloghoz)* Mit keres maga itt?

BALOGH

Én... csak segíték... hogy itt minden... mi hárman... igazi színészek, holott magyarok vagyunk, megtettünk mindent hogy...

JÁNOS

Hogy ön, mint magyar, dicsőítse a szerbeket és a szerbséget, mint tavaly abban a híres „Crni Djordje” darabban... Azt hiszi, elfelejtettük?

BALOGH

Tudom hogy nem...Netán meg is nézte az én előadásomat?

JÁNOS

Naná, hogy megnéztem. Emlékszem, különösképpen a szerb közönség lelkesedésére... a dalokra... tapsra, könnyekre... ennél nagyobb lelkesedést, ami az ön előadását illeti, csak nálunk láttam, a cenzúra osztályon, amikor 2-3 nap után **l e t i l t o t t u k** az előadását.

BALOGH

Igen, az nagyon szomorú volt. De hát, a sorstól nem menekülhetünk.

JÁNOS

Nekem legjobban az a rész tetszett, amelyben Crni Djordje beszédet tart a csata után. Emlékszik még rá?

BALOGH

Hát persze... hogyne...emlékszem minden szóra. Szerbül, vagy magyarul szeretné hallani?

JÁNOS

Természetesen, szerbül! Ez mégis csak a mi nagy, szerb napunk! Nagyon élveztem, amikor a Törökök közé csapott!

BALOGH

(felveszi a Karadjordje pózt – elkezd a monológját)

„Hőseim, drága testvéreim! Tiszta szívből köszönöm nektek a tegnapi nagy győzelmünket, hazánk drága fiai, hogy olyan hősiezen harcoltatok, ahogy az egy igazi szerbhez illik. Ma azért hívtalak ismét össze benneteket, hogy meggyőzzek benneteket abban, hogy a továbbiakban is harcolnunk kell a törökök ellen, és addig kell küzdenünk ellenük, amíg végleg ki nem űzzük őket a mi drága hazánkból.

Erős meggyőződésem, hogy mi le tudjuk győzni a törököket, de csak ha felvesszük ellenük a harcot. Mennyi számtalan gonoszságot kell még a bevetett földeinknek és a termésainknak megszenvedniük, ami kimondani is sok, mennyi retteget és félelmet kell még a nőknek, öregeknek és drága gyermekeinknek eltűrni és a legsűrűbb erdőbe, barlangokba, hegyekbe és völgyekbe szökni, ott bujkálni. Ezért, tehát, hogy véget vessünk a gonosznak, kénytelenek vagyunk a török kegyetlenkedést, veszettséget, gőgöt és embertelenséget gyökerestől kiirtani. Könnyörtelenül el fogjuk őket pusztítani, és azt a gőgös török nyakukat kettétörni, ha a továbbiakban is ilyen összhangban és egységes erővel harcolunk, ahogy eddig is harcoltunk a gonosz betolakodó ellen.

Elkergetjük őket Belgrádból, abból a híres városból, ahol drága népünk imádott uralkodói és vezetői (Isten nyugosztalja őket) uralkodtak, onnan végleg ki kell őket űzni.

Ó, bár csak ismét miénk lehetne Belgrád, drága testvéreim, ha ti is érzelmileg úgy kötődnétek hozzá, ti sem túrnétek el egy napig sem, hogy e világszerte híres várost, Muhamed fattyúi továbbra is szennyezzék és fertőzzék. Tehát, drága testvéreim, vagy Belgrád, vagy a halál!”

JÁNOS

Csodálatos! Amikor ezt néztem... sajnáltam, hogy apám elmagyarosodott. Tudják, én is, ugyanúgy mint önök, szeretem a szerbeket.

BALOGH

Az egy csodálatos nép...ezért is választottam azt a témát.

JÁNOS

Igen, értem... Amikor letiltottuk a darabot, én nagyon sajnáltam, hogy részese voltam... de amikor az ember itt félig szerb, félig magyar, akkor nagyobb katolikusnak kell lennie, mint a Pápa. Érti, ugye? Maga, pedig itt egy valamilyen szerbet dicsőített, Karadjordjet – de mi van a mi császárunkkal? Semmi. Nulla!

VIDÁKOVITY

Értjük... A hatalom mindig ... hogy is mondjam...

JÁNOS

A hatalom, az hatalom. A hatalmat mindenki szereti. Én is. Hát még a magyarok hogy szeretik a hatalmat...nincs annál rosszabb, mint amikor a magyar hatalomra jut – méghozzá, ha ezt ki sem érdemelte! De ebben a szerbek sem különbek.

JOAKIM

És mi lesz most a mi előadásunkkal?

JÁNOS

Ja, sietnem kell a Magisztrátusba – el kell vinnem ezt ... várnak... Én a maguk oldalán állok, de kit érdekel ez? Lesz e előadás, vagy nem – úgy látszik, azt mégis csak az utolsó pillanatban fogjuk megtudni.

JOAKIM

Ne mondjon ilyeneket... annyira igyekeztünk... és a meghívott vendégek...

TOMI

(A díszletre mutat) Látja, milyen szépen felépítettem ezt az egészet...

JEKATERINA

És velem mi lesz? Én színésznő akarok lenni.

JÁNOS

Hát legyen, azt senki sem tiltja! Most mennem kell, reméljük a legjobbakat, habár...

VIDÁKOVITY

Ha megengedi, csatlakoznék önhöz. Én egyike vagyok azok a szerb tekintélyek közül, akik aláírták ehhez a garanciát... Ismerek néhány embert... meg engem is sokan ismernek...

JÁNOS

Jöjjön, nem árthat. Egyébként, én szeretem a színházat, de ha ma este nem sikerül eljátszani a „Szajkót” - lesz valami más, a közönséget soha nem szabad haza küldeni... nem okozhatsz csalódást nekik.

JOAKIM

Megölöm magam!

JÁNOS

De hát miért? Itt van Balogh úr... majd ő előad valamit, Tomi szintén... Júlia kisasszony elénekelhetne egy áriát valamelyik operából...hallottam már önt, elragadó volt... a közönség nagyon elégedett lesz.

JÚLIA

Köszönöm a bókot.

JOAKIM

(jajveszékelve, üvöltve) De ez nem ugyan az. Ez ... történelem... az első szerb színdarab igazi magyar színészekkel...

JÁNOS

Mindent tudok! De ezt előbb kellett volna leadni. *(a szöveggel hadonászik)* Mostanáig már minden egyértelmű lenne! De így... *(bólogat a fejével)* Majd meglátjuk.

VIDÁKOVITY

Menjünk, Rusz úr. Ha mi ketten, szerbek, szavunkat adjuk a Magisztrátusban...

JÁNOS

Annyit tudok – hogy semmit sem szabad betenni az előadásba, ami nem szerepel ebben a szövegkönyvben, amit most viszek cenzúrázni... Semmilyen szerbezést... semmilyen baromságot a Kraljevity Márkórol vagy, ne-adj-isten Koszovórol...Se vers, se szöveg, megértették?

BALOGH

Persze. Mi nagyon... fegyelmeztettek vagyunk. Mindig tudjuk a szöveget.

JÁNOS

Tudják maguk, nagyon jól, hogy miről beszélek! Kvázi, Kocebut játsszák, aztán pedig – fele előadás a szerbségről... a szentekről... a hősookról...a híres

történelemről. Ezt egy istenért sem csinálják, különben baj lesz. És főleg ne keverjék ide a mi... izé, a maguk pravoszláv egyházukat. Elég baj, hogy ez az ország engedélyezi önöknek a szerbezést ünnepek alkalmával... esküvőkön... Vidovdánkora. Akkor szerbezhetnek, amennyit csak akarnak - de ma este – meg ne próbálják, még véletlenül sem. Főleg – egy rossz szót sem a törökökről. A mi országunk pillanatnyilag jó viszonyt ápol Törökországgal. Megértették?

VIDÁKOVITY

De hát, lehet hogy az előadásra eljön a méltóságos őkegyelme szent püspök urunk. Mit csináljunk vele?

JÁNOS

Hadd jöjjön! Tudjuk mi, hogy kik lesznek jelen – kiváló közönségük lesz.

JÚLIA

Akkor, lehet hogy mégis jobb lenne, ha egy operából adnánk elő valamit.

JOAKIM

Inkább a nyelvedet harapnád el! Hogy képzeled – a szerbek és az opera! Tomi, én megölöm magam.

TOMI

Nyugodtan! De - csak az eladás után. Az előadást meg kell tartani... Ez a színház szent törvénye. A csoda!

JÁNOS

(elindul) És még valamit...Előfordulhat, hogy az előadás elején lesz egy kis beszédecské...Elvállalná, esetleg, önök közül valaki? Például ön, Vujity úr? Természetesen, elsőnek valaki közülünk, magyarok közül fog beszélni.

JOAKIM

Persze, nagyon szívesen... sőt, szerintem így lenne rendjén... a szerb színház történelme érdekében, de tekintettel, hogy én is szerepelek a darabban...

VIDÁKOVITY

Amennyiben eljön a Püspök, akkor ő fog beszélni.

JÁNOS

Az egy kicsit kellemetlen lenne; a püspök úr okos ember, az a szerb beszéd pedig... az előadás elején... hogy is fogalmazzak... gyengébb kell hogy legyen a magyar beszédnél... ostobább.

VIDÁKOVITY

(bámulja a papírt, amelyre Lázár atyának írta a beszédet)

Hát, igyekeztünk, ahogy csak tudtuk... Amennyire lehetett... Nem lesz itt semmi gond...Remélem...

JÁNOS

Tudják, az itteni, pesti magyarnak, mindig okosabbnak kell lennie a szerbnél. Értik, ugye!?

VIDÁKOVITY

Ez már előre így volt elrendelve. Amióta csak megérkeztünk. Már megszoktuk. Belenyugodtunk, még akkor is, ha nem mindig úgy van.

JÁNOS

Akkor tehát – minden rendben lesz. És ki tartaná a beszédet, amennyiben a püspök úr nem jelenne meg?

VIDÁKOVITY

Lázár atya... ismeri?

JÁNOS

Ki ne ismerné Lázár papagájt? Vele nem lesz gondunk. Lázár atya... habár egy nagyon finom, úriember... (szereti a nőket... a kártyát... és a piát), nem a bölcsesség megtestesítője. Tehát - elsőnek a magyar beszél, azután a szerb, még ha a püspökről is van szó.

VIDÁKOVITY

És ki tartaná a magyar beszédet?

JÁNOS

Hát, ha senki sem jelenik meg a Helytartó Tanács méltóságai közül – kénytelen leszek én beszélni.

VIDÁKOVITY

Pompás! Ne aggódjon, maga okosabb lesz Lázárnál.

JÁNOS

És mi van akkor, ha megjelenik a püspök?

VIDÁKOVITY

Hát, azt már nem tudom. Egyedül, ha megkérjük, hogy legyen ostobább, mint amilyen valójában.

JÁNOS

Természetesen - az lenne a legjobb, ha a beszédben nem lenne szó a nagy szerbségről... legalábbis ne túlzottan...

VIDÁKOVITY

Nem lesz. Különbén is, mi pontosan azért választottunk az első igazi előadásunkhoz egy sváb darabot, hogy ne tegyenek nekünk szemrehányást, miszerint túlzottan szerbezünk... itt, Pesten.

JÁNOS

Ez nagyon jó húzás volt. Inkább Kocebu, mintsem valami miénk... illetve tiétek. Ez könnyebben megy át a cenzúrán... Mi, szerbek, itt egy kis nemzetet alkotunk, amely keresi a helyét...de tudnunk kell, hogy kik vagyunk, mi szerbek, és ami még fontosabb – hová tartozunk.

(megindul Vidákovity felé)

Furcsa ami velünk... veletek szerbekkel, történik...az első regény, itt jelent meg, Magyarországon... Vuk Karadzity Bécsben adja ki első szótárát ... Branko Radicsevity a saját... a mi legjobb verseinket szintén Bécsben... a mi Szent hgyünk és a Hillandárunk... Sosem tartoztak Szerbiához... Az első művészeink, akik ismerték a kottát... zenét írtak... Magyarországon tanultak... a mi Szent Szávánk távol Szerbiától halt meg... Úgy látszik, hogy minden, ami jelentős és fontos a szerbek számára, az távol Szerbiától történik. És ezért mondott le az én apám... Milorad... a szerbségről.

(végre eltávozik Vidákovittyal)

JOAKIM

Figyelj, Tomi, melyik a legbiztosabb módszer az öngyilkosságra. Méreg? Kés? Vízbe ugrás?

TOMI

A legbiztosabb a kötél. Felakasztod magad. Szék, faág – capp, kész, vége.

JOAKIM

Van egy köteled?

TOMI

Van ám! De csak az előadás után! Minden jó lesz, meglátod! A mai színdarab címe „Csoda a Rondellában”.

(Megérkezik Dilber Stefán, Trifity Petár és Sztojadinovity Jeftimij – három fiatal, vidám fickó; ők Joakim „színészei”. Valamilyen csibészes, szemtelen nótát dalolnak.)

JOAKIM

(dühösen) Hála az irgalmas égnek, hogy megtiszteltetek minket, és végre megérkeztetek! Hogy nem sül le a pofátokról a bőr! Hol csavarogtatok eddig?

JEFTIMIJ

Maga meg miért gurult be? Elkéstünk, oszt annyi, nem a világ vége.

PETÁR

Betértünk egy kicsit Birchez, legurítottunk egy pár pohárával, hogy feloldjuk a drukkot.

JOAKIM

Remélem, nem vagytok piások – mint a valódi színészek?

STEFÁN

(vidáman) Nem, de majdnem. Csak annyit ittunk, hogy felbátorodjunk és leöblítsük a torkunkat – az éneklés miatt. Mi ilyenek vagyunk, mit tehetünk. Nálunk jobbat úgy sem talál.

JOAKIM

Ó, édes Istenem, hogy tudtak rávenni, hogy ilyenekkel csináljak szerb színházat.

JEKATERINA

Stefán, szerelmem, mi lesz velünk? *(csókolgatja)*

STEFÁN

(diszkréten) Ne itt... a többiek előtt... Tudod, hogy a mi szerelmünk titkos.

JOAKIM

(meghallotta) A tiétek is? Remek!

JÚLIA

(sziszegve) Csak tudnám, hogy ki előtt titkos.

JEKATERINA

Stefán, itt a nénikém! Attól félek, bajok lesznek.

STEFÁN

Hogy kerül ide a nénikéd? Nem azt mondtad, hogy halálos beteg? Nem a napokban várod a halálát, hogy te örökölj mindent utána?

JÚLIA

Ő, amennyire én saccolom, egyhamar nem fog, nagy balta nélkül meg pláne.

BALOGH

Elég a süket dumából. Mindenki a helyére! Uraim, ez egy nagyon fontos... utolsó próba... Gyorsan! Játsszuk el azt a jelenetet, amikor Kszuri eladja a szajkót Pelágiának – ezt még egyszer sem próbáltuk.

(Trifity Petár és Jekaterina megállnak „Jekaterina háza” előtt – Tomi a papagáj sikoltozását és hangját utánozza)

JEKATERINA

(Pelágia szerepében) Beszélj!

PETÁR

(Kszuri szerepében–magyarul) Itt a szajkó! Ki szeretné megvenni? Nem akarja megvenni az én szajkómat?

JEKATERINA

(Pelágia szerepében) Tud beszélni?

PETÁR

(Kszuri szerepében-magyarul) O, hát persze hogy tud! Reggeltől estig be nem áll a szája.

JEKATERINA

(Pelágia szerepében) Mennyit kóstál?

PETÁR

(Kszuri szerepében-magyarul) Három lujdort!

JOAKIM

(zavarban, a többiekkel együtt) Miért beszélsz magyarul?

PETÁR

Hogyhogy miért? Én az összes mondani valómat lefordítottam magyarra.

JOAKIM

(feljajdulva) De hát miért, Petár, az-isten-szerelmére? Miért?

PETÁR

Hogyhogy miért? Hiszen ez itt Pest... A Rondella pedig magyar színház... én azt hittem hogy...

JOAKIM

Ó, te agyalágyult hülye...balfék! Ez itt egy v a l ó d i szerb előadás kell, hogy legyen! Szeeeeerb! Tomi – kérem a kötelelet!

TOMI

Hadd beszéljen magyarul – minden pesti szerb tud ... Meg fogják érteni.
(*Petárnak*) Te csak nyugodtan mondd az egész szerepedet magyarul.

JOAKIM

De hát Kszuri Afrikából származik! Hogy lehetséges, hogy egyedül egy afrikai néger, Pesten –beszél magyarul?

TOMI

Afrika nagyon titokzatos! Lehet, hogy ott magyarok is élnek. De ha mégsem, akkor is, a színházban minden lehetséges.

JOAKIM

Nem lehetséges minden! Ó, édes Istenem, én öngyilkos leszek! (*Petárnak és Jekaterinának*) Mars vissza oda, a sarokba - azonnal fordítsd vissza mindet szerbre, különben... különben...

TOMI

Különben megölnöd magad!

PETÁR

(*Motyogva maga elé, visszavonulnak Jekaterinával a „sarokba”*) Pedig annyira igyekeztem, és mindent olyan szépen megfogalmaztam.

BALOGH

(*vigasztalja Joakimot*) Minden rendben lesz, meglátod... Nézzük most Bosko és Petár párbeszédét. Mindenki gyorsan a helyére. Gyerünk!

(*Stefán és Balogh elfoglalják a helyüket*)

STEFÁN

(*Bosko szerepében*) Kedves barátom, Pavics úr itthon van?

BALOGH

(Péter, a szolga szerepében) Pavics úr?

EGYÜTT

(a Baloggal együtt –egyidejűleg Stefán is az ő szövegét mondta ki)

STEFÁN

(Bosko szerepében) Tulajdonképpen, ki lakik itt?

BALOGH

(Péter, a szolga szerepében) Pavics Báróúr.

(ismét a Baloggal együtt –egyidejűleg Stefán is az ő szövegét mondta ki)

STEFÁN

(Bosko szerepében) Nos, az Isten-szerelmére, tehát, ő itthon van. *(indul be „a házba”)*

BALOGH

(Péter, a szolga szerepében) Állj, állj meg barátom, te nem beszélhetsz az én urammal.

(ez alkalommal is Stefán a Baloggal egyszerre mondta ki a Péter szövegét)

BALOGH

Miért beszélsz velem együtt?

STEFÁN

Mert maga azt mondta: tanuljam meg az összes szöveget azokban a jelenetekben, ahol Bosko is szerepel, illetve én... vagyis én játszom Boskot.

BALOGH

(most ő gurult be) Igen, Az összest – de a sajátodat! Boskóét! De nem az én szerepemet! Ó, istenem, most én leszek öngyilkos!

STEFÁN

Hát miért nem azt monda? Én meg csodálkoztam, hogy maga miért hallgat, amikor én beszélek?

BALOGH

Mars a sarokba! Húzd alá, és csak azt a szöveget mond, ami Boskóé – amikor, pedig én beszélek – te hallgatsz! Megértetted?

STEFÁN

(visszavánszorog „a sarokba” és motyog maga elé) Hej, a fenébe is... Ennyi fáradtság hiába...

BALOGH

(Joakimhoz) Ne aggódj, majd elintézem ezt valahogy... Lépünk tovább...most a Joakim... már mint a szerepben, és az a halász közötti jelenet jön... ezt sem próbáltuk még.

(Joakim és Jeftimij beállnak a színpad közepére, felszerelve a szükséges kellékekkel)

JOAKIM

(A halász szerepében) Ki van ott?

(Jeftimij hallgat. Csend van. Joakim „súg” : „Egy szerencsétlen halász, aki...)

JEFTIMIJ

(Joakim szerepében) Egy szerencsétlen, eltévedt ember, aki túlélte ezt a mai hajótörést.

JOAKIM

(Halász szerepben) Itt vagyok, jövök már!

JEFTIMIJ

(Hallgat, mint a sír)

BALOGH

(„rendezi”) Jeftimij, mondjad!

JEFTIMIJ

Mit mondjak?

BALOG

Hát azt, ami ezután következik.

JEFTIMIJ

(Mint Joakim) Te most erre mit mondanál?

JOAKIM

(Mint Halász) Itt vagyok, jó emberek.

JEFTIMIJ

(mint Joakim – hallgat)

BALOGH

Most miért hallgatsz?

JEFTIMIJE

Várom, hogy ...izé... Vujity úr megsúgja az első két-három szót...

BALOGH

Nem tanultad meg, ugye!?

JEFTIMIJ

De igen. Minden tudok, ma este én leszek a legjobb. Még Balogh úrnál is jobb leszek.

BALOGH

Legyél jobb, de mond végre a szöveget, fiataluram. Beszélj!

JEFTIMIJ

Tehát, ne várjam, hogy Vujity úr ...

BALOGH

Ne, ne várd! Az csak addig volt... amíg gyakorolunk. Többé nem fog sügni.

JEFTIMIJ

Mit nem fog?

BALOGH

S-ú-g-n-i. Így mondják.

JEFTIMIJ

Miért nem ezzel kezdi! Engem már nagyon idegesített az a folytonos... tyü-tyü-tyü-tyü még mielőtt megszólalnék...viszont, azt hittem, lehet hogy a színházban ez így működik.

(betoppan Vidákovity, vidám, jókedvű)

VIDÁKOVITY

Győztünk... minden rendben van a Magisztrátusban! Egyedül tilos bármit utólag bedobni... a beszéden kívül. De, így is gondoltuk, nem? Tehát, lesz előadás. Joakim, méssz be a történelembe.

TOMI

Mondtam én; minden rendben lesz. Joakim bácsi, nem kell megölnöd magad.

BALOGH

Öltözködés, gyorsan! Jelmezek, parókák, bajuszok...

(Megjelenik Katalin Asszony az új, irgalmatlanul nagy kalapjában)

KATALIN ASSZONY

Nem lesz előadás!

VIDÁKOVITY

Tessék?

BALOGH

Hogyhogy nem lesz?

KATALIN ASSZONY

Nekem most végleg tisztáznom kell a dolgokat. Ki önök közül Dilber Stefán?

STEFÁN

Én vagyok, nagyságos asszony. Tessék parancsolni.

JEKATERINA

(fülébe súgja) Ő a nénikém.

STEFÁN

Ez? Hát, ő nem fog egyhamar...szerinted, mikor fogsz utána örökölni?

KATALIN ASSZONY

Tessék?

JEKATERINA

Mi lenne, ha mindent szépen megbeszelnénk az előadás után?

KATALIN ASSZONY

Szó sincs róla! Itt nem lesz előadás, amíg én...

BALOGH

(Izgatottan, letérdel) Tisztelt szerb asszonyom... Mint az Istent, úgy kérem – az előadás után. A színészeknek fel kell készülniük. Lesz horgolás, és kötés, és eljegyzés! Minden, úgy, ahogy ön kérte. *(Csókolja a kezeit)* És a kalap is csodálatos. A legnagyobb lesz a teremben.

KATALIN ASSZONY

(megilletődve) Ugye milyen szép?! *(Kétkedik)* Rendben, a többiek készülhetnek, de te, Dilber úr, maradsz. Állj ide.

STEFÁN

Nekem is készülődni kell...

KATALIN ASSZONY

(erélyesen) Itt maradsz! Rövid leszek!

BALOGH

Valóban? Remek! Gyerünk, gyerekek.

(A színészek és Vidákovity szétoszlanak, Tomi és Júlia maradnak és meggyújtják a lámpákat az előszínpadon. A színpad közepén maradtak Stefán és Katalin Asszony, és valahol, oldalt, de közel - Jekaterina.

Ő hallgatózik, és időközönként beleszól)

KATALIN ASSZONY

(erélyesen és ünnepélyesen) Tehát, így állnak a dolgok: Mint ahogy már tudja, ön ígéretett az én Jekaterinámnak...

STEFÁN

Igen asszonyom! Én egy ilyen ember vagyok, őszinte. Ahogy meglátok egy nőt, én azonnal kérek, vagy ígérek. Ilyen fajta vagyok.

KATALIN ASSZONY

(megrökönyödve) Micsoda? Jól hallottam ezt?

JÚLIA

(miközben gyújtja a lámpát) Igen asszonyom. Azonnal ígéret... nem ő az egyetlen.

STEFÁN

Nem bizony! Itt van, például Júlia, neki ugyan azt ígértem, amit Jekaterinának. Ilyen vagyok, és kész.

JEKATERINA

(bekukucskál) Tán csak nem ígérettél neki is...

STEFÁN

Dehogyan nem. Júlia, mond el neki, hogy igen.

KATALIN ASSZONY

De hiszen, ön az én tisztességes Jekaterinámnak, úgyszólván, házasságot ígért.

STEFÁN

Bizony! Ha én ígéretet – akkor bármit megígérek. Hazudok, miközben Istenre nem is gondolok. Ilyen ember vagyok: őszinte.

JÚLIA

(maga elé motyogva) Mondtam, hogy nem ő az egyetlen, akinek ígéretett.

KATALIN ASSZONY

Tudja e maga, hogy ő minden ételt besavanyít?

STEFÁN

Nem tudom. Én nem rajongok a savanyú ételekért. Jobban szeretem az édességeket.

KATALIN ASSZONY

Szóval... Ön beismeri...

STEFÁN

Nekem semmi sem könnyebb, mint beismerni. Ilyen ember vagyok. Csak hogy ez akkor volt, amikor az ön unokahúga elmondta, hogy ön halálos beteg. És hogy a napokban várható hogy kipurcan, és hogy ő örökli meg maga után a vagyont.

JEKATERINA

(bekukucskál) Nem is úgy mondtam.

STEFÁN

De igen! Tomi, ugye igaz, hogy úgy mondtá?

TOMI

(miközben gyújtja a lámpát) Nekem nem mondtá.

KATALIN ASSZONY

Micsoda szemtelenség. Nekem most azonnal el kell ájulnom. Vízet! Cukrot! Repülő sót! Tömjént!

(Stefán és Jekaterina a székbe segítik)

TOMI

Azonnal hozom! Az mindig van a színházban. *(Kimegy egy percre)*

STEFÁN

Megyek én is felkészülni, amíg ön jobban nem lesz - előadás után, pedig, rendelkezésére állok. Addig leszek őszinte, míg maga ismét nem ájul el.

(Távozik)

TOMI

Tessék parancsolni. *(Az orra alá tartja a repülő sőt, ő kezd „magához térni”)*

KATALIN ASSZONY

Jekaterina, lelkem, ez egy barom, ne pedig egy férjjelölt. Én megyek haza. *(Tominak:)* Uram, hívjon nekem egy fiákert.

JEKATERINA

Ne most nénikém. Szeretném neked, előadás után, bemutatni a gavalléromat.

KATALIN ASSZONY

(letörten) Már megismertem mindkettejüket.

JEKATERINA

Nem ezeket... Az igazit.. ő az a harmadik!

JÚLIA

Harmadik? Ön egész biztosan nagy színésznő lesz. *(Távozik)*

KATALIN ASSZONY

Miféle harmadik, drága gyermekem?

JEKATERINA

Hát egy harmadik... De ez most az igazi... jóképű... gazdag, jómódú, tisztességes családból való. Nem volt időm elmondani neked. Szeret, azt ígérte, hogy...

KATALIN ASSZONY

Ő is?

JEKATERINA

Ez nem hazudozik. Tőle van az a... savanyú iránti... vár minket az előadás után, szeretne megismerni téged, és elvisz minket valahová szórakozni... Tetszeni fog a vőjelölt.

KATALIN ASSZONY

És mi lesz ezzel a kettővel?

JEKATERINA

Jaj, nénikém! Ez a ... színház. Én pedig annyira szeretnék színésznő lenni. *(felsóhajt)*

TOMI

(mindent hallott) Akkor, hívjam a fiákert, vagy ne?

KATALIN ASSZONY

(élénken) Milyen fiákert! Vezess a terembe, az első sorba, ahogy az a főszereplő nagynéniéhez illik. És hagyj üresen egy széket mellettem – a vőjelölt részére. Ha felismerem. Biztos ő lesz a legszebb legény a teremben.

(Mindenki kimegy. A színpad egy pillanatra üres marad. Belép Lázár atya, egy kicsit zavarban, mert nincs ott senki)

LÁZÁR ATYA

(elordítja magát) Van itt valaki?

VIDÁKOVITY

(hátról jön be) Van, Papagáj atyám, van, miért ne lenn?

LÁZÁR ATYA

Már megijedtem, hogy nem lesz előadás.

VIDÁKOVITY

Jaj, ugyan már! Miért ne lenne?

LÁZÁR ATYA

Azért, mert a püspök úr nem fog eljönni. Tudja, kárba vészett volna a beszédem, pedig én éppen ráélesítettem magam. Kurva-jó megfogalmazta, bizony, mint egy igazi író. Mindenki seggre fog esni, amikor rázendítek! Csak hogy tudja, még kétszer elolvasom - és kívülről fogom tudni. Nem hiába hívnak engem Láza papagájnak *(veszi elő a papírt hogy még egyszer elolvassa)*.

VIDÁKOVITY

„Szajkót” akart mondani, ugye.

LÁZÁR ATYA

Dehogy is! Papagáj, úgy hívnak... A „Szajkó” csak a Joakim baszogatása... élénk a fantáziája.

(sietve, fontoskodva berohan János)

JÁNOS

Mire várnak még? A folyosó már telis-tele vendégekkel. Muszáj beengedni a terembe a közönséget és elkezdni.

LÁZÁR ATYA

(lekonyulva) Nem lesz itt a püspök úr.

JÁNOS

Tudom. Te meg és tartjuk majd a beszédet! Előbb én, azután pedig te! Megértetted!

LÁZÁR ATYA

És ha eljött volna a püspök...

JÁNOS

Akkor is így lenne. A te lelkészeid, pedig, annyian vannak, hogy megtöltenek két-három sor.

VIDÁKOVITY

(elindul) Megyek, megnézem, ki mindenki van jelen.

JÁNOS

(Ő meg Lázár atya kiállnak a színpadra) Nem muszáj. Mindannyian itt vannak... a pesti szerbség színe-java, mindenki aki számít – itt van.

Van sok magyar is... tekintélyes... előkelő... fontos személy... a hatalomból... egész Pest jelen van, ahogy mondani szokták. Büszke lehet magára.

*(Vidákovity, Lázár atya és János elvonulnak a színpad mögé.
Lassan elmosódik a fény, leoltják a lámpákat.*

Zene. Sötétség.

Amikor felgyulladnak a fények, kitárul előttünk a „Szajkó” díszlete, teljes pompájával.

Néhány rövid, szaggatott jelenettel, egymásba fonódva, áthaladunk az egész szajkó folyamatán.

Nincs szükség semmilyen dilettantizmusra, semmiféle parodizálásra: ezek a jelenetek legyenek meglehetősen kiváló színészi alakítások. Nyoma se legyen annak az ügyetlenségnek, amelyet az előző jelenetben láttunk, sőt! Egyenesen briliáns, frappáns, tökéletes.)

ELSŐ JELENT A „SZAJKÓBOL”

(Elsőnek, Patár egy nagy kosárra a kezében, amelyet egy fehér kendővel borítottak le. Péter útközben megejt egy bókot és megindul a szembe lévő házba)

KATA

Hová, háová, kedves Neradics uram?

PETÁR

Haza, amint látja. Fontos dolgom van.

KATA

(lemegy az utcára, és közelebb lép hozzá) Hű, de megizzadt, ez a dolog pedig olyan savanyúnak tűnik.

PETÁR

Hát, a savanyú almába is bele kell harapni.

KATA

Úgy látszik, ma nagyon rossz időnk lesz – kukorékolnak a kakasok.

PETÁR

Valóban. De a libák is nagyon gágognak.

KATA

Tehát, mit visz a kosarában?

PETÁR

Apróságok az én gazdámnak. A kosár rendelkezésére áll.

KATA

Akkor, hadd nézzem, mit visz benne.

(Megemeli a kendő sarkát, alá néz. Petár hiába igyekszik elrejteni. Kata kivesz egy citromot.)

Á, szép, nagy citrom, mit készít belőle?

PETÁR

Limonádét.

KATA

(Tovább matat, és kezébe kerül egy lezárt flaskó, amelyen az „Arrak” felirat található, olvassa)

Arrak! Szerintem, ebből puncsot fog készíteni. Tehát, igaz amit az emberek beszélnek?

PETÁR

És, mit beszélnek az emberek?

KATA

Azt, hogy a te gazdád egy részeges fickó.

PETÁR

Még hogy részeges? Hát, bizony- nem az. Mi az arrakot a lámpába tesszük. Az én gazdám, nem szereti a petróleum szagát.

KATA

Rendben, jó, jo.

(Tovább matat, és kivesz egy másik üveget, amelyen a „Pezsgő” felirat áll)

Pezsgő bor! Talán ezt is a lámpába töltik?

PETÁR

Ebből a gazdám bevesz néha egy kis pohárkával estenként, hogy éber maradjon könyvek olvasásakor.

KATA

Jo, jo, *(Továbbá, kezébe kerül egy kártyapakli)* Ni csak, kártya! Vajon igaz e, amit az emberek a gazdádról beszélnek?

PETÁR

És ugyan mit beszélnek róla?

KATA

Azt, hogy nagy kártyajátékos.

PETÁR

Eredj már, mit nem mondasz!

KATA

Akkor, vajon, mit műveltek a kártyákkal?

PETÁR

Bilétákat pecsételünk a zenetanárunk részére.

KATA

Ilyen sokat?

PETÁR

(nagyon udvariasan, mintha bókolna, csak nagyon halkán) Na, te süket, ostoba pletykafészek, most annyi információt mondtam el neked, hogy ezt egy kutya sem tudná, még megvajazva sem megemészteni.

KATA

(azt hiszi, a fickó bókol neki) Maga egy nagyon udvarias férfiú.

PETÁR

(ahogy az előbb is) Vinne el téged az ördög, te süket, kíváncsiskodó majom.

KATA

(illegelmesen meghajol) Alászolgálja.

(odamegy az úrnőjéhez)

Nagyon udvarias férfiú, ez a Neradics úr, mindig olyan illegelmesen és szépen beszél.

PELÁGIA

Persze, csak hallanád azokat az illedelmes, szép savakat.

MIHAIL

(a szemben lévő ablakból) Jó estét, hölgyeim!

PELÁGIA

Jó estét, báró úr!

MIHÁIL

Önök biztosan azért jöttek ki, hogy friss levegővel hűsítsék magukat?

PELAGIJA

Túl hideg a levegő, és ez nem jó jel, mert bora és zivatar közeledését jelzi.

MIHAIL

A szerelem istennőjének nincs oka félni az apjától, a mennydörgéstől.

PELÁGIA

A jó és tiszta lelkiismeret vezet az idő kitisztulásához.

MIHAIL

Viszont, nem segít, ha egy sérült szívről van szó, mert a fájó szív magához vonzza a villámot és a mennydörgést, erősebben, mint a mágnes, vagy a vas. Én majd az ön szárnyai alatt keresek menedéket.

(Becsukta az ablakot még mielőtt a hölgy válaszolt volna)

PELÁGIA

Valójában, ez az ember kotlóstyúknak néz engem - ez a süket, pedig, tényleg hajlandó lenne a szárnyai alá venni ezt a bájos kiscsibét.

(Elmegy)

KATA

Az ég tudja, hogy ezek a szerelmesek miről beszélnek össze-vissza: a kotlósról és a csibéről, a boráról meg a villámlásról, a szívről és a mennydörgésről! Én ezt nem értem. Tényleg! *(megfogja az üres kalitkát, és elindul)*

(Zene és fény összemosódása alatt a színészeket új jelenetben és új pozíciókban találjuk – anélkül, hogy szándékukban állna kapcsolódni az előző jelenethez)

MÁSODIK JELENET A „SZAJKÓBOL”

Az öreg Bosko Pavics és Petár

BOSKO

(Lassú léptekkel közeledik) Drága barátom, Pavics úr idehaza van?

PETÁR

Pavics úr? Ilyet én nem ismerek.

BOSKO

Hát akkor, ki lakik itt?

PETÁR

Pavics báró úr.

BOSKO

Tehát, az Isten nevében, a báró úr idehaza van?

PETÁR

Igen.

BOSKO

(be akar menni) Egy szinttel feljebb?

PETÁR

Megállj, megállj, jó barátom, maga nem beszélhet az én gazdámmal.

BOSKO

Nem beszélhetek? De hiszen, én vagyok az apja.

PETÁR

Maga lenne az ő apja?

BOSKO

(mélyen belenéz a szemébe) Aha, te pedig biztosan Petár vagy.

PETÁR

(kissé felületesen) Petár Neradics, szolgálatára.

BOSKO

Te vagy, tehát, az a Petár, akire én még fiatal koromban, félig összefagyva találtam rád, ahogy az ajtóm előtt koldulsz, én pedig, magamhoz vettelek. Lehet, hogy ezzel egy fagyos kígyót melengettem a kebleimen?

PETÁR

(tettetve magát, mintha kezdené lassan megismerni)

Á, az ég szerelmére! Maga, tehát, Bosko Pavics gazduram?

BOSKO

Igen, én vagyok. De most azonnal vezess a fiamhoz.

PETÁR

Nagyon szívesen megtenném, de ő most beteg. Megparancsolta, hogy senkit se engedjek be hozzá.

BOSKO

Tehát beteg! Akkor, senki sem fogja jobban ápolni, mint saját édes apja. Azonnal engedj be hozzá!

PETÁR

Nem tehetem.

BOSKO

Nem teheted? Az isten szerelmére, tudja e az én Misám, hogy az apja van itt?

PETÁR

Még ha tudná is, akkor is tartózkodnia kellene az izgalmaktól. Mert ha meglátja magát, az izgalomba akár bele is halhat.

BOSKO

Ó, drága-jó-istenem! Hová mennyek, kitől kérjek vigaszt és egy kis segítséget, ha még a gyerekeim is bezárják az orrom előtt az ajtót?

Megállj, Petár, ha át akarsz verni! Már három napja kószálok itt, és az összes, véres verejtékkel megkeresett pénzemet elköltöttem.

PETÁR

(mellesleg) Elég baj.

BOSKO

A kocsis, aki elhozott engem olyan messziről, kéri a pénzét.

PETÁR

(félvállról) Annál rosszabb.

BOSKO

Most egy szánalmas viskóban lakom, a városon kívül, de nemsokára az utcán maradok.

PETÁR

(félvállról) Valóban tágas fogadó.

BOSKO

Jaj neked, Petár, ha átversz. Egy öregembert küldesz az Isten trónja elé, hogy vádat emeljen ellened.

PETÁR

Inkább a fiát vádolja, ne engem. Nem én betegítettem meg.

BOSKO

Tehát, így hálálja meg Mihail az apai szeretetet. Jaj nekem!

(Ismét zene és fény összemosódása.

Tomi fényeffektusai, vihar, hullámok, villámlás

Új pozícióban a színészek)

HARMADIK JELENET A „SZAJKÓBOL”

(Joakim és Kszuri. Ez utóbbi a kezén viszi a szajkót. Mindketten hajadonfótt, vizes hajjal és rongyos ruhákban, botladoznak a szürkületben.)

JOAKIM

(kezeit az égnek emelve) Ó, drága jó Istenem, teremtőnk. Minden odaveszett, minden tönkrement!

KSZURI

Ne féljen, drága gazdram! Hisz ön mondogatta mindig, hogy csak az életet és a becsületet nem lehet visszakapni, minden más újból megszerezhető.

JOAKIM

Hej, kedves Kszuri! A szép közmondások nem akkor segítenek, ha ínség van, hanem csak vigasztalnak, amikor jó megy a sorsunk, de elkerülnek, ha szükségünk van rájuk.

KSZURI

Ezért vagyok én itt magának, drága gazdám, hogy tartsam önben a lelket, amikor ezek a gondolatok el akarnak menekülni magától. Nézze, megmentetünk az életünket.

JOAKIM

De ez minden.

KSZURI

Nem csak ez. Elfelejtette a szajkót?

JOAKIM

Szegény kismadár, hát nem látod, hogy ő is kénytelen velünk együtt éhezni?

KSZURI

(simogatja a madarat) Nem fog éhezni, amíg csak Kszurinak egy morzsája is van.

JOAKIM

(sírós hangon) És van?

KSZURI

(a zsebébe nyúl és nevet) Valóban nincs. Elfelejtettem a zsebembe tenni egy cvibákot. Ostoba Kszuri! Egyébként, mindig tele vannak a zsebeim. De várjon csak, találtam itt valamit, egy flaskót, ezt felmarkoltam, amikor a gálya kőnek ütközött, és egyik kezemmel ezt fogtam, a másikkal pedig a Szajkót mentettem. Sajnos, nincs sok benne. *(oda nyújtja az üveget)* Vegye le, igyon, drága gazduram.

JOAKIM

Add csak ide, nem bánom, ha méreg is.

KSZURI

Méreg? Amikor én megérkeztem önhöz Afrikából, nem ismertem semmilyen istent, csak a mi fétiseinket, és maga engem akkor megtanított az igazi Istent szeretni, és azt mondta, hogy a bajban csak rá számíthatunk.

JOAKIM

(elszomorodva) Drága Kszurim! *(megöleli)* Én már nem vagyok szegény, hisz egy igazi barátot szereztem.

KSZURI

És van egy apja is, akit Istennek hívnak. Nem igaz, drága gazduram?

JOAKIM

Uram és Istenem!

KSZURI

Most éjjel van, viszont holnap már nappal lesz. Tehát, semmit sem sikerült kimentenie? Még a pénzes tarisznyáját sem? Vagy a papírjait?

JOAKIM

Semmit, abszolút semmit! Ó drága Kszurim, tönkre mentünk!

KSZURI

Nem gazduram, itt vagyunk magának én meg a szajkó.

(Zene és fény összemosódása – új jelenet)

NEGYEDIK JELENET A „SZAJKÓBÓL”

(Bosko és Kszuri a színpad közepén)

BOSKO

Mond csak, Kszuri, szokott engem emlegetni előtted?

KSZURI

Gyakran, nagyon gyakran.

BOSKO

Biztos mindig átkozódik?

KSZURI

Á, isten ments! Van nekünk egy szajkónk, látná csak, ő az egyetlen, amit sikerült kimenteni a viharból, az én gazdám felnevelte és megtanította beszélni. Mint például: „Joakim, imádkozz! Légy bátor! Imádkozz édesapádért.”

BOSKO

Elég, elég! Az én szívem most boldog is, de szomorú is. Hej, drága egyetlen Kszurim! Volt nekem még egy fiam.

KSZURI

Még egy fia? Netán meghalt?

BOSKO

Bár csak meghalt volna, most gyászolnám. De ő elutasít magától, megvet.

KSZURI

Hü-ha! Ez embertelenség. (*Bosko letörli könnyeit*) Igazából, én nem tudnám lelkemen viselni a maga könnyeit. Biztos, hogy őt úgy égeti a lelkiismerete, mint délben a nap a horizonton.

BOSKO

Ő most boldogan él, úri módon.

KSZURI

Igen. Nem hiszem, hogy az sokáig fog tartani. Én mindig arra gondolok, hogy milyen derűs az égbolt! Ne sírjon, drága uram, mert a könnyei nem fogják őt jobbá tenni, se móresre tanítani. Jöjjön, inkább, velem a kalibába; ez itt egy menedékhely. Ott él egy koldus, de a szíve gazdag.

BOSKO

Hej, drága Kszurim! Afrikában és Amerikában is élnek ilyen kegyetlen gyerekek?

KSZURI

Nem, drága uram, Afrikában biztosan nem. Viszont, Amerikában én egy olyan nép, amely megöli a szüleit, amikor ezek már öregek és nem tudnak gondoskodni magukról. De előbb áldást és megbocsátást kérnek tőlük ezért a kegyetlen cselekedetért.

BOSKO

Az sokkal jobb, drága Kszurim! Tízszer jobb egy csók az apa szájára és egy buzogány a homlokára, mintsem ezerszer megkínozni és elkergetni. Áh, először látsz sírni egy szerencsétlen apát. *(Tántorogva megy be a kalibába).*

(Ismét fény és zene összemosódása, azután pedig új jelenet)

ÖTÖDIK JELENET A „SZAJKÓBOL”

Kata, Pelágia és Kszuri a szajkóval)

KSZURI

Itt a szajkó. Ki vesz egy szajkót? Ki vesz egy szajkót?

KATA

Hú, de fekete!

KSZURI

Jó napot! Nem akarja megvenni az én szajkómat?

PELÁGIA

Tud beszélni?

KSZURI

Ó, hát persze, hogyan tudna. Reggeltől estig jár a szája.

PELÁGIA

Mennyit kóstál?

KSZURI

Három lujdort.

KATA

Megbolondultál? Itt egy szajkót már egy dukátért is lehet venni.

KSZURI

Az több, mint amennyit én érted adnék, de kevesebb mit amennyit az én szajkóm egy tolla ér.

KATA

Te nagyon udvarias vagy!

KSZURI

Nem lehetek egyszerre minden – elég, ha becsületes vagyok. Akkor, megveszi drága szép hölgyem? Ha ön képes ennyi pénzt adni érte, akkor tegye meg, és én eladok magának még valami mást is, ami száz tallérba kerül, a szajkót, pedig, ajándékba adom.

PELÁGIA

És mi lenne az?

KSZURI

Egy jótétemény.

PELÁGIA

Tetszel nekem. Gyere, kifizetlek.

KSZURI

Na, drága Jákó uram, kedves honfitársam, ma utoljára látjuk egymást. Viselkedj úriember módjára, ne hozzál szégyent a nevelőapádra. *(Követi Pelágiát be a házba)*

UTOLSÓ JELENET A „SZAJKÓBOL”

PELÁGIA

Engedje meg, tehát, hogy feltegyek önnek egy kissé furcsa, személyes kérdést.

JOAKIM

Tessék nyugodtan kérdezni, hölgyem!

PELÁGIA

Maga nős?

JOAKIM

(gyorsan) Hál'istennek, nem vagyok!

PELÁGIA

Hál'istennek, nem? Akkor, maga netán nőgyűlölő?

JOAKIM

Semmiképpen.

PELÁGIA

Ne féljen, ne aggódjon! Egy költő szépet és igazat beszél – de egy tekintet elegendő hogy mindent megváltoztasson. Tehát, van e önnek valamiféle kapcsolata női személlyel bárhol, itt, vagy netán Indiában?

JOAKIM

Nem tudok róla, drága hölgyem.

PELÁGIA

Miért kérdezem ezt, azonnal meg tudja. Kedves uram, én vagyok Zseravicska Pelágia.

JOAKIM

Hölgyem...

PELÁGIA

Az a hölgy, aki megvette öntől a szajkót.

JOAKIM

(Kissé aggódva) Hálás vagyok ezért önnek.

PELÁGIA

Én ismerem az ön egész eddigi életét és tudom, hogy miért adta el a szajkóját.

JOAKIM

Nem tudom, hölgyem, hogy mit akar ezzel mondani..

PELÁGIA

Meglehet, hogy egy tisztességtelen, de jó végeredményhez. Én egy szabad szerb asszony vagyok, és szívesen hallgatok az érzelmeimre. Maga tudja az én nevem, az minden évben 8.000 forintot hoz nekem.

Zseravity úr, egy öregember volt, akinek én egykor kénytelen voltam a kezemet adni, már nem él. Drága uram! Nehéz nekem most erről beszélnem, ugye megért engem?

JOAKIM

Drága hölgyem, az én fejemben csak egy gondolat létezik, és az túl nagy erre a világra.

PELÁGIA

Magának először meg kell ismernie engem. *(élénken)* Engedje meg, hogy elmondjak önnek, néhány szót magamról. 30 éves vagyok, kissé fesztelen, gyakran nevetek, nem szívesen látom, ha mások sírnak. *(Ismét élénken)* Az én özvegyeségem kezd unalmassá válni. Ezért döntöttem úgy, hogy ismét férjhez megyek. Sok emberrel megismerkedtem már; de a szívem és az eszem nem reagált. Az ön bátya is köztük volt.

HALÁSZ

Igen, az ön bátyja...

PELÁGIA

Állj, nem beszélünk többet róla. Már majdnem szándékom volt örökké özvegy maradni. Ki gondolta volna, hogy egy szajkó megszólal ott, ahol az elme és a szív olyan sokáig hallgatott. „Joakim, imádkozz Istenhez az apád érdekében” - rikkantott fel a madár - és ezek a szokatlan szavak egy madár csőréből, felkeltették az én női kíváncsiságomat. Tehát, kérem, válaszoljon, drága uram, szabadon és őszintén, hogy ildomosnak tekinti e egy ilyen bájos ifjú, ha egy velencei hölgy hozzá menne, vajon felkínálná e neki a kezét?

JOAKIM

Nagyságos asszonyom! Az ön nagylelkűsége – jézusom - mintha egy álom lenne?

PELÁGIA

Való igaz! Nekem is úgy tűnik, mint valami furcsa látomás.

JOAKIM

Amennyiben ön nem viccel velem, drága hölgyem, és mivel ön volt az első őszinte szerb asszony, hallgassa meg, kérem, egy igazi szerb vallomását. Én még soha nem voltam szerelmes, viszont egy szív, amely soha nem szeretet, a legmélyebb szerelemre képes. Ön gyönyörű, asszonyom, magának van esze és szíve; érzem, hogy őszintén tudnám önt szeretni.

PELÁGIA

Az én viselkedésem kissé szokatlan. Mit gondolna maga rólam, tekintettel, hogy még nem ismerem önt, ha ennél még tovább mennék? Tehát, beszéljen.

JOAKIM

Én mos alávetem magam minden kísértésnek, túl sokáig voltam boldogtalan.
(Kezén csókolja)

HALÁSZ

És ő ebben a kísértésben is ugyanúgy megállja a helyét, mint ahogy én egy becsületes ember vagyok. Tekintettel, hogy önök mindketten vállalják a kísértést, én kívánom – nézzék, könnyezik a szemem - a Jóisten áldja meg az önök házasságát.

KATA

A füleim semmit sem értenek, de a szemeim ennél kicsit többet.

JOAKIM

Drága jó öreguram! Én soha nem felejttem el, hogy a kalibájának ajtaja nyitva állt előttem. Most megyek az apámhoz. Ezzel a jó hírral szeretném felébreszteni.

(Távozik)

KATA

Én már rég megálmodtam, úrnóm, hogy egy szép napon önnek is sikerülni fog. Az ön előkelő rokonai Velencében biztosan nagyon megörülnek, ha meghalják az örömhírt.

PELÁGIA

Én magamnak élek, nem pedig a rokonságnak. Az a bájos báró úr, pedig, ma már elkésett - hozzá soha nem mennék férjhez.

HALÁSZ

Az igaz, én már előbb is akartam mondani.

Ő már elszökött. Láttam a Petár társaságában, ahogy nyomulnak át a hegyen. Jó utat, nektek, gondoltam magamban, és utána hozzátettem – adja az isten, hogy mindketten nyakatokat törjétek. Aljas gazemberek.

(Megérkeznek Bosko, Joakim és Kszuri)

JOAKIM

Ő lenne az a kedves és alázatos úrnő.

BOSKO

(nekitámaszkodva) Drága nagyságos asszonyom, az én köszönetem szótlan – csak egy örömkönny csepp. Az Ön nagylelkűsége díjazásra méltó.

PELAGIJA

Drága uram! A díjazás számomra egy tisztességes ember keze, de vajon sikerül e neki ellenállnia a kísértésnek.

BOSKO

Biztosan sikerül.

PELAGIJA

Tehát, a mi kedves kis közösségünk a jövőben soha többé nem fog szétválni; a mi apánk, az én Joakimom, én, és az a jóindulatú öregember. *(Az öreg halászra mutat)*

KSZURI

És az öreg Kszuriról, aki ennek nagyon örül, olyannyira, hogy sír mint egy gyerek, teljesen megfeledkeztek.

JOAKIM

Kszuri! Drága jó Kszurim! Te az én barátom vagy, és ezen a néven fogsz nálam lakni.

PELAGIJA

Én pedig a szajkót visszaadom neked.

KSZURI

Nagyon szépen megköszönöm. Drága Jákóm, mennyire megörül majd nekem. Minden reggel tanítani fogom a következő szavakra: „Kszuri, fohászokodom Istenhez a Joakim és a drága hölgy boldogságáért.

BOSKO

Persze, tanítsd meg, mert az Urunk így díjazza a gyerekes szeretetet

HALÁSZ

Én is úgy vélem, hogy a Jóisten így díjazza a gyerekes szeretetet. Ezért, a gyerekes szeretet megajándékozása nevében, drága és kedves résztvevői eme vidám jelenetnek, nekem emlékül, énekeljük el közösen ezt a dalt.

Dal

Kora reggel a kismadár, énekel, énekel, a tubica pedig válaszol

A galamb magához szólít, szólít, énekével jelentkezik.

Szeress, simogass, galambom, galambom, hogy el ne felejtselek.

Én pedig téged szeretlek, szeretlek, a szívembe hordalak.

Énekelj te is, Pegicám, Pegicám, drága gerlicém.

Légy mindig vidám, vidám, a mi Joakimunkkal örökké boldog!

(Élő kép – mindegyik szereplő „elfoglalja a pozícióját „ a „Szajkó” végéhez.

Taps – gépi, előre felvett, még akkor is, ha lesz valódi taps a dal végén.

A színészek, örömkönnyes szemekkel, izgatottan, meghajolnak, utána, pedig csókolják egymást és gratulálnak egymásnak

A lelkesedés valódi és nagy

És a gratulációk közepette, a „közönségből” feljönnek Katalin asszony, János, Lázár atya és Vidákovity

Ők is csókolják egymást, ölelkeznek, sírnak, nem úgy viselkednek, mint a közönség – hanem mint az előadás résztvevői)

BALOGH

(Csókolja Júliát) Csodálatos voltál! Látszik, hogy a húgom vagy.

TOMI

(Joakimhoz) Hát te, Joakim bácsi, hogy kerülsz ide? Hát nem ölted meg magad? Hol az a kötél?

JOAKIM

Ne gúnyolódj... olyan izgatott vagyok...

TOMI

(cukkolja) Kell neked is repülő só? Azonnal hozok.

JÚLIA

(öleli Joakimot) A Szerb színház atyja!

BALOGH

(viccel) Nem atyja – anyja! Nem, nem, az atyja és az anyja is egyszerre.

JOAKIM

(kissé zavarban, izgatottan) Kérem, ne... ne...

LÁZÁR ATYA

(könnyes szemmel, izgatottan) Áú, az-anyja-istenit, de szép volt! Szebb, mint azok a taljánok az orrukkal. Csak a püspök hiányzott még, akkor lett volna... tehát – ez lenne a színház?! Ördögi! Igazán ördögi!

BALOGH

Igen, az! A színház, az Isten!

TOMI

Igen! A színház egy csoda!

VIDÁKOVITY

No, Joakim, bekerültél a történelembe? Direkt!?

JOAKIM

(letörve) Nem tudom. Beléptem a színházba... megtörtént.

VIDÁKOVITY

Nem is gondoltam, hogy minden ilyen jól fog sikerülni! Kitűnő! Majdnem hibátlan!

JEFTIMIJ

(összeborulva a többi diákkal) Miért nem? Amikor mi játszunk, itt nincs mese... Ugye, hogy jobb voltam magánál, Balogh úr?

KATALIN ASSZONY

(a könnyit törli, izgatottan) Elbűvölő, Csodás! Minden nagyon szép volt: a horgolás, és a hímzés - de a kötés! Az volt a legszebb az egész darabban!

DILBER

Gratulálunk, nénike! Ön volt a legszebb a nézőtéren. És hogy tetszett az eljegyzés a darab végén?

KATALIN ASSZONY

Kuss! Te Sátán! De azért szép volt... és lesz is! Vár ránk, kinn, a fiákerben... itt, a Rondella előtt az igazi... kiválasztott...A harmadik.

JOAKIM

Harmadik? Isten-éltesse. Gratulálunk, Jekaterina...

DILBER

Ez is egy olyan ígéretős?

KATALIN ASSZONY

Harapd-el-a-nyelvedet. Ő nem színész... mint ti...ő egy...ő egy...

DILBER

Tudom – az örököse – ahogy maga kipurcan!

KATALIN ASSZONY

(elneveti magát) Akkor jó sokáig kell még várnia! Siess, Jekaterina, hogy el ne iszkoljon az a harmadik!

JEKATERINA

Azonnal, nénikém! Bár csak ő is megengedné, hogy színésznő legyek...

JÚLIA

Meg, ha hülye!

JÁNOS

(ott állt oldalt, izgatottan) nem emlékszem, hogy mikor sírtam utoljára... de ez itt, ma este... Hála az Istennek, hogy megteremtette a szerb népet.

TOMI

(hozza az italt) Akkor, koccintsunk. Igyunk, ahogy ilyenkor illik! *(Kinyitja a palackot – önt mindenkinek)*

LÁZÁR ATYA

Örömet, bármikor, az isten áldásával!

KATALIN ASSZONY

Jöhet! Nekem sincs kifogásom ellene. Tölts.

PETÁR

(a diákokkal egy társaságban) Most akkor mi úgy rúgjunk be, mint a dilettánsok, vagy mint az igazi színészek?

BALOGH

Mint az igazi színészek! Mi mindig találunk rá kifogást és megfelelő pillanatot...a bemutató ... bemutató előtt, bemutató után... örömkben, hogy dolgozunk, vagy bánatunkban mert nincs dolgunk.

LÁZÁR ATYA

Ugyan minek a kifogás? Ok mindig van rá, ha az ember istenhívő. Tölts.

(Tomi körbe jár, és mindenkinek tölt)

VIDÁKOVITY

(ünnepélyesen) Igen is, hogy van rá ok! Csoda a Rondellában. A színház... a szerb színház Magyarországon.

JÁNOS

Igen, az nehéz lesz... de ennek muszáj lennie... előbb-utóbb! Ezt már megállítani nem lehet.

KATALIN ASSZONY

Isten ments! Nekünk, szerbeknek, muszáj hogy legyen itt... és ha én mondom, hogy muszáj, akkor lesz is!

JÁNOS

Hát, ha a nénike mondja... akkor mit sem számít a hatalom, a politika, a magisztrátus – a nénike a legfontosabb.

JOAKIM

Biztosan úgy van... nem lesz könnyű... Ki fogja azt véghezvinni?

BALOGH

Mindig akad majd egy Joakim... Valaki a Jánosék közül... valamilyen Rusz... a tisztességes szerbjeitek közül egy Katalin Asszony – egy Lengyel. Dolgozni kell, és akkor lesz szerb, magyar, német színház is. Lesz sz-í-n-h-á-z!

(Joakim lassan, észrevétlenül lehúzódik a színpad mögé, ahol egyedül őfog a színészek közül átöltözni)

LÁZÁR ATYA

(iszogat) Minden nagyon szép volt... de ne vegyék rossz néven, a legjobb mégis csak én voltam... ez én beszédem. Jól behúztam! De mennyire szereti a szerb, amikor dicsérik, amikor hízelepsz neki – nincs még egy ilyen nép a világon... Az a rész, amikor arról beszéltem, hogy mi vagyunk a legjobbak... legbátrabbak, legokosabbak és legszebbek... mindenki sírt... ezt mindenki elhitte, tudták, hogy nem hazudok. És amikor azt mondtam, hogy mi egy égi nemzet vagyunk – valódi örület!

VIDÁKOVITY

Hát, valóban, itt egy kicsit... túlzásba vitte. Ez nem szerepelt a szövegben.

LÁZÁR ATYA

Nem, de van nekem egy cimborám... akivel néha becsiccsenünk egy kicsit a tabáni „Két pisztoly”-ban. Neki az a szokása, hogy felugrik a székből, és elordítja magát: „Mi, szerbek, egy égi nemzet vagyok!” és mindenki rögtön dalra fakad, és fizet nekünk egy-egy italt! Szeretik, ha hízelepsz nekik. De ha már itt tartunk, Vidákovity uram, azt az én beszédemet jó lenne valahol közzé tenni... hogy rögzüljön az emberekben, hogy egyszer én is voltam a legokosabb szerb Pesten.

VIDÁKOVITY

De hát ezt én magának... *(mutatja, hogy írt)*

LÁZÁR ATYA

Jaj, persze! Pardon, elbasztam, elfelejtettem... de azért, jó bele húztam.

JÁNOS

Az én beszédem se volt kutya... egy kicsit kevertem a mi szerbek, meg ti szerbek, de hát mit tehetek – beindult bennem a szerbség érzete.

Az itteni szerbek... érzékenyebbek mint az anyahazájukban... mérlegelni kell minden szavat. Én is örülök, hogy minden ilyen jól sikerült... Apám is nézte... sírt. Utána azt súgta a fülembe – „Sajnálom, hogy elmagyarosodtam.” Késő! Én csak azt kifogásolom, hogy... az összes jelenlévő szerb közül, a papagáj volt a legokosabb.

LÁZÁR ATYA

Rólam beszél?

JÁNOS

Nem, nem, dehogy, istenments! A madárról beszélek. Olyan okos! Olyan nemes lelkű. Ennyi bölcsesség - egy madárban! Nem a szerbek közül valaki ...

LÁZÁR ATYA

(felsóhajt) Hej, bár csak itt lett volna a püspök úr, és ő beszélt volna... a papagáj helyett... most senki sem bírna velünk.

(És abban a pillanatban, belép Joakim Vujity, felöltözve, kezében egy bőrönd és egy batyu – mint azon az ismert metszeten – kissé ünnepélyes és komoly)

VIDÁKOVITY

(csodálkozva, mint a többiek) No csak, mi történt, Joakim?

JOAKIM

Történt ami történt... Elmegyek... ahol csak vannak szerbek... ember és nyelv...megyek elvetni a színház magvait. Muszáj.

VIDÁKOVITY

Tudtam... Éreztem, hogy így lesz. Tudod már, hogy hová mész?

JOAKIM

(Elmosolyodik) nem tudom! Ha azt mondom, megyek a történelembe, azt fogjátok megkérdezni, hogy minek oda a koffer.

VIDÁKOVITY

Igaz, a történelemben nem lesz szükséged a bőröndre.

JOAKIM

Ha megkérdezik hogy miért megye el, semmi mást nem tudok válaszolni, kivéve azt, amit már mondtam: Azért, hogy színházat csináljak a szerbeknek... lehet hogy egyszer, az anyahazánkban is, Szerbiában.

BALOGH

Kissé nehéz lesz... a szerbeknek nincs színész gárdája...

JOAKIM

Mindenhol vannak diákok... inasok... kíváncsiskodók...

JEKATERINA

És mi lesz velem?

JOAKIM

Te majd... férjhez mész ahhoz a harmadikhoz. De egyszer majd, valahol, valaki nagy szerb színésznővé válik... Úgy látszik, hogy ebben az isteni és ördögi dologban... amit színháznak neveznek, több kimondhatatlan van, mint amit szavakkal ki lehet fejezni... És ez mind... az életet jelentő deszkák... két deszka és egy szenvedély... ez mind badarság!

Van valami titokzatos... valami varázslatos káprázat... valami illúzió a lelkedben, ami vonz, te pedig vagy követed... vagy nem.

Isten – mondaná Balogh! Ördög – mondaná Lázár atya.

Csoda – mondaná Tomi.

Én pedig egyszerűen csak annyit mondok - színház, és ezzel azt hiszem, hogy mindent elmondtam. Egészségünkre!

(Mindnyájan isznak – hallgatnak – figyelnek)

Amikor MEGÉRINT a színház, egyszerre tudatosul benned a sorsod... a végzeted.

Hogy miként – azt csak maga a Jóisten tudja.

Engem megérintett a színház... a lelkemben... a szívemben... az eszemben, ha még egyáltalán van.

Ma éjjel elutazom... nem holnap... nem holnapután – MOST !

Mert, ha alszom rá egyet és meggondolom, hogy mi vár rám a színházi utamon, csalfa, valótlan, kínos... felemelő...!

Akkor, soha nem indulok el sehová.

Egy pokoli pillanatban, vagy elmész a színházba, vagy nem... amikor megérint.

Én megéreztem... pont itt, a Rondellában... veletek, hogy mind ez mekkora SEMMI, és hogy számomra ez a MINDEN !

Számomra – Joakim Vujity számára... lehet, hogy csak számomra.

Ezt viszem magammal az útra. A színházat.
Mint egy átkot.
Mint egy elérhetetlen boldogságot
Mint a végzetemet.
Mint ezt a bőröndöt.

(Mindnyájan, halkán, ünnepélyesen, elkezdenek énekelni)

ZÁRÓ DAL

Ha elveted a magot – valami kikel,
Indulj el szerb testvérem – valahová megérkezel.

Ha égnek ereszted szavaidat
Mint a mag, amely keresi a talajt
Kikel egy csoda, és akkor rájössz
Hogy megtörtént a színház!

Egy szenvedélyt és két deszkát kérek
Utánam csak hamu és por marad
Parókák, jelmezek, kardok, álarcok
Ezt mind színháznak hívják.

Sokféle király vonul majd itt fel
Bohócok, bolondok és pojacák
Hősök, üres zsebű koldusok
Sok élet, halál és sors.

De ha mégis megtörténik a csoda
És csendben visszatérünk a jelenbe
Ismét kezdj álmodni, emelkedj a magasba
Szállj fel az égbe, röpj!

Szálljon fel ma a szerb színház első fecskéje
Repüljön ki ma a nagyvilágba
A szemetek előtt születet meg a színház
Csoda történt – csoda a Rondellában !

Csoda a Rondellában!
Csoda a Rondellában!

V É G E